

Греъм Макюън

Морски змейове, моряци и
скептици

ПЪРВА ГЛАВА В ЗАЩИТА НА МОРСКИТЕ ЗМЕЙОВЕ

Преди няколкостотин години много животни, за които днес се знае с положителност, че съществуват, били само легенда, но с течение на времето, макар и бавно и почти винаги с нежелание, различни чудновати и невероятни създания бяха признати от официалната наука. Много от тези същества обитават моретата; едно от най-впечатляващите между тях е гигантският калмар, който до средата на XIX век в повечето случаи бил смятан за митично животно. Тази книга се основава на шестстотин случая от последните двеста години, в които били забелязвани и наблюдавани непознати морски животни, известни на много хора просто като морски змейове. Като се изключат измислиците и мистификациите (те се разпознават лесно), а също – грешките и съмнителните описания, остават почти четиристотин очевидно достоверни съобщения. Те заслужават доверие не само заради явната добросъвестност и благонадеждност на очевидците, а и поради постоянството при описанието на събитията, в които едни и същи подробности се повтарят година след година и век след век. Често пъти животните били наблюдавани едновременно от много хора; така е в случаите с екипажи на отделни кораби или пътници на борда на големи параходи, чиито разкази съвпадат в общи линии.

Продължителността на наблюденията била различна – от няколко минути до половин час, а понякога и повече. Очевидците не могат да бъдат обвинени в склонност към сензации, тъй като много от тях премълчавали за срещите си с морски змейове в продължение на години, опасявайки се, и то с пълно право, че могат да бъдат осмени. Наистина, разказите на онези, които споделяли своите преживелици, често пъти били посрещани с насмешка.

Дори тези, които не оспорвали съществуването на морски змейове, нерядко обърквали нещата, като противно на доказателствата поддържали, че има само един вид от тези чудовища и обикновено настоявали, че това е оцеляло гигантско влечуго от по-стара епоха. Както ще видим, фактите говорят за съществуването на няколко вида морски змейове, характерните черти на повечето от които ги определят като бозайници. В същност привържениците на първата теза отслабвали собствените си позиции, тъй като търсели опора в една биологична, научно

неиздържана основа.

Повечето хора не знаят за множеството срещи с морски змейове, както не знаех и аз, преди да изследвам въпроса. Голяма част от разказите на очевидците се намират из стари книги, малки областни вестници и някогашни списания по естествена история: за жалост, най-съмнителните от тях – между които и някои досадни измислици – често пъти се радвали на най-широка известност.

Правени са и опити за отминаване на описаните случаи – като вече познати явления. Читателят скоро ще вникне сам в несъстоятелността на подобни обяснения, но за предпочитане е да сме предупредени още от самото начало. Има предположения, че животното, описано като морски змей, е в същност голяма сухоземна змия, отдалечила се с плуване от сушата. Змиите са наистина добри плувци и се знае, че някои от по-големите видове правят недалечни пътешествия в крайбрежните води. Един деветметров питон сред морето е наистина внушителна гледка, а дължината му лесно може да бъде преувеличена. Независимо дали са на сушата, или във водата обаче, змиите могат да се движат само като извиват тялото си в хоризонтална плоскост. Това странично придвижване е характерно за студенокръвни същества като рибите и влечугите. А всички морски чудовища, забелязани да плуват чрез извивания на тялото, са правили тези движения във вертикална плоскост – нещо, характерно за бозайниците. Двата различни начина на придвижване се определят от основните отличителни белези в анатомичния строеж на студенокръвните и на топлокръвните животни, но важноста на този факт често не се отчита. Освен това твърде невероятно е сухоземни змии да успеят да стигнат до средата на океаните, където са били забелязани много от чудовищата.

Според едно друго предположение за морски змей може да бъде взето по погрешка и стадо морски свини (вид делфини), които плуват в редица. Много очевидци казват, че именно такава мисъл им хрумвала в първия миг, но те я отхвърляли веднага след като забелязвали дългата шия, проточена на около 4,5 метра над водата, или редица свързани помежду си гърбици.

Според една от най-разпространените теории морският змей е в същност риба-ремък. Това е голяма змиеобразна риба с две дълги гръдни перки, оформени като гребла. Тя е слабо позната, тъй като излиза рядко на повърхността, и повечето сведения за нея са получени благодарение на екземпляри, изхвърлени на брега по време на буря. Най-голямата досега риба-ремък била изхвърлена в Нюпорт Бийч, Калифорния,

през 1901 година; тя е била дълга 6,3 метра, а това се случва рядко. Подобно на всички риби тя се движи, като извива тялото си наляво и надясно и следователно не спада към морските змейове.

Това са най-смислените идеи, предложени за обяснение на забелязаните морски чудовища. В едно или друго време почти всяко голямо морско животно, независимо от неговата форма, е било предлагано като обяснение на загадката. Според някои теории става дума за полет на птици в близост до повърхността на водата и дори за купища водорасли с удължена форма. И все пак всички тези теории, които биха могли да обяснят някои от по-съмнителните случаи, не хвърлят никаква светлина върху неведнъж описвани факти – дълги вратове, щръкнали високо над водата, вълнообразно движение на тялото във вертикална плоскост, низ от гърбици, а не на последно място и бързото придвижване на животните, оставящи след себе си диря, която се забелязва отдалече.

Класическият довод на скептиците е: „Ние ще приемем съществуването на морския змей тогава, когато разполагаме с тялото му.“ А в действителност, с течение на времето са се натрупали множество случаи, при които били улавяни непознати животни или трупове им били изхвърляни на брега; и макар че повечето се оказали останки от вече познати същества, някои са неидентифицирани и до днес.

Нещо повече. Много обитатели на моретата станали известни само чрез един или два забелязани екземпляра от техния вид, а някои (предимно от разред Китообразни) са познати само от разкази на очевидци, но това не е пречка да бъдат признати от науката. Ето подробности за няколко такива случая:

В началото на XIX век естественикът Самюел Константин Рафинеск публикува сведение за непознат представител на разред Китообразни с два гръбни плавника. Този твърде странен случай бил наблюдаван от естествоизпитателя Антонино Монгиторе. По-късно сведението било потвърдено от Гемар и Кой, които забелязали цяло стадо такива китове между Сандвичевите острови и Нови Южен Уелс. Никой не успял да улови екземпляр от тях; не са виждани и изхвърлени останки, но ученици приели, че това е делфин от вида *Delphinus rhinoceros*.

Постепенно се натрупали сведения и за непознат на науката вид кит с много висок гръбен плавник, забелязан около Шетландските острови. Един от очевидците бил Робърт Сиболд, познавач на китовете. Животното било определено като кит от семейство Кашалотови (*Physeter tursio*), дълъг около 18 метра, и досега никой не е успял да се добие дори с късче от него.

Прочутият естественик Филип Гос наблюдавал в продължение на часове непознат вид китове в северната част на Атлантическия океан. Животните били дълги почти по 9 метра и имали розови муцуни. И от тях няма уловен екземпляр, но Гос не бил наречен лъжец или глупак, навярно защото китовете са „уважавано“ семейство за разлика от морските змейове.

Позицията на много правOVERни учени се променила през 1939 година, когато бил уловен жив представител на вида *Coelacanth*; това е голяма хищна риба, за която се смятало, че е изчезнала преди 70 милиона години, тъй като не са намерени нейни вкаменени останки от по-късен период. Много учени изразили открито недоверието си към професор Дж.Л.Б. Смит, който огледал рибата и установил нейната принадлежност; те дори не си направили труда да отидат и да видят останките, а един от тях направо заявил, че става въпрос за обикновена треска с обезобразена опашка. Оттогава са уловени много риби от този вид; една от тях била хваната с обикновена въдица на дълбочина от 15 метра, а това опровергало общоприетата заблуда, че неизвестните същества живеят само в дълбините. След като тази риба успяла да оцелее през толкова ери, защо същото да не е станало и с други същества от тази или от следващите епохи; при това знае се, че морето е една от най-благоприятните жизнени среди, променила се така малко в течение на милиони години.

В някои от разказите на очевидци се говори за морски змейове с дължина до 75 метра и макар че цифрата сигурно е преувеличена, подобни размери не са невъзможни. Най-големите китове са дълги трийсетина метра и тежат около 160 тона. Морско същество с по-тънко тяло, чиято дължина е от порядъка на 75 метра, трябва да тежи по-малко, а морето е подходяща среда за гигантите. Много от най-големите морски животни са открити сравнително скоро и са все още загадка.

Най-голямата известна риба – китовата акула – достига 18-метрова дължина и била открита едва през 1829 година.

Най-големият скат не бил познат до 1830 година; широчината му достига 7,2 метра.

Кашалотът-джудже от семейство Кашалотови бил описан по скелетни останки през 1846 година. Дължината на тялото му е 3 метра. От него не е срещан нито един жив екземпляр.

Независимо от името си, малкият кит (пигмей) може да стигне до 18 метра на дължина. Той се среща много рядко и не бил познат до 1864 година.

Слабо познати са и клономуцунестите китове (Ziphiidae).

През 1937 година се наложило да бъде въведен нов техен род, когато три екземпляра от непознат дотогава вид били изхвърлени на новозеландския бряг. Дължината им била по около 9 метра. През 1851 година бил описан за пръв път и китът на Арну от семейството на клономуцунестите, а китът на Беърд се споменава едва през 1883 година. Тези два вида са дълги по около 12 метра. Китът на Беърд има щръкнали зъби, разположени в хрущялни торбички, което е съвсем неприсъщо за бозайниците. Един от най-рядко срещаните в тази група китове е китът на Жерве, от който са намерени само шест екземпляра.

Независимо от големия напредък във всички клонове на науката, все още се знае относително малко за морето, чиято средна дълбочина е 3300 метра, но на места дъното се спуска до 9–9,5 километра. То покрива 3/5 от земната повърхност, а корабите посещават малка част от Световния океан, тъй като се движат по определени морски пътища. В същото време почти всички риболовни флотилии се намират в северното полукълбо, а уловът на риба в южното полукълбо, където е разположена по-голямата част от Световния океан, е почти незначителен. Самият характер на този огромен воден котел затруднява изследванията и дори ги прави невъзможни, което неминуемо ограничава нашето познание върху съвсем малка част от неговата фауна.

ВТОРА ГЛАВА ДЕВЕТНАЙСТИ ВЕК – I ЧАСТ

По всяка вероятност едно от първите сведения за морските змейове принадлежи на Аристотел. Той пише за животни в морето, които:

не могат да бъдат определени по вид, тъй като се срещат твърде рядко. Някои от рибарите с дългогодишен опит разказват, че са виждали в морето животни, подобни на греди: черни, с кръгла форма и еднакво дебели по цялата дължина на тялото. Други пък са като щитове: говори се, че са оцветени в червено и имат множество перки.

Аристотел е също така първият от учените, правили дисекция на сепии, и той говори за гигантски сепии, за които ще стане дума по-нататък. След неговите сведения се срещат само отделни объркани и неясни разкази, в които често пъти се смесват по най-фантастичен начин реални и митични същества. Няма съмнение, че много от по-ранните разкази на очевидци са изгубени. Нещата не се променят до втората половина на осемнайсти век, когато светът „отваря врати“ пред пътешествениците и търговците, а с това нараства броят на срещите. И освен това на въпроса започва да се гледа строго научно.

Ще подхвана своя разказ от началото на XIX век, когато във водите на Нова Англия – от залива Глостър, Масачузетс, до Лонг Айлънд – редовно се срещат морски змейове. През 1817 година тези срещи стават често, почти всекидневно събитие; между първите очевидци са две жени и неколцина рибари, които на 6 август видели огромно същество с множество гърбици на север от глостърския рейд в пристанището при нос Ан. След четири дни същото или подобно на него животно се появило близо до остров Тен Паунд, където било забелязано от моряка Еймс Стори от брега. На 14 август трийсетина души, между които се намирал и мировият съдия Лонсън Наш, наблюдавали съществото. След това то било виждано още много пъти, а местният бостънски вестник „Уйкли Месинджър“ публикувал оживени разисквания и поредица от подробни описания. Слухът стигнал скоро до Дружеството на последователите на Линея (известният учен естествоизпитател Карл Линея. – Б. пр.) в Нова Англия, които се събрали в Бостън, за да основат анкетна комисия. В нея влизали трима членове – съдията Джон Дейвис, доктор Джейкъб

Бигълоу и естественикът Франсис Грей. Комисията поискала от Лонсън Наш да събере клетвени показания от онези, които видели добре чудовището.

Наш се заел със своята работа, а през това време съществото продължило да се появява. На 16 август от брега го забелязали полковник Паркин и господин Лий; то било наблюдавано и от един минаващ надлизод кораб. Виждали го многократно от различни кораби и по-навътре в морето; между тях било и едно от корабчетата на митническата полиция. Работата на Наш била обстойна и обективна, като най-напред той поискал от очевидците да опишат онова, което били видели, и записал техните показания, а след това им задавал серия въпроси, подготвени от Дружеството на последователите на Линей. Били събрани единайсет писмени декларации – осем от Глостър и три от Бостън.

Показанията били съвсем логични и от тях може да се съди за външния вид на животното. То било дълго около 19,5 метра, широко малко повече от 30 сантиметра, а на гърба си имало поредица от гърбици, чийто брой не бил посочен съвсем точно. Можело да се движи изключително бързо – споменати били скорости между 30 и 70 възла, но последната цифра очевидно е преувеличена, тъй като е доста трудно да се съди за скоростта във водна среда. Изглежда, близостта на хората не го смущавала, дори когато някой стрелял по него.

През следващата година животното се появило отново в залива Глостър. То било забелязано няколко пъти, а на 29 юли лодка, чийто екипаж бил въоръжен с мускети, тръгнала да го преследва. Изглежда, то си играело на повърхността на водата. Не показвало ни най-леко безпокойство, когато го прострелвали. На следния ден капитан Уебър се приближил на 2–3 метра от него и го измерил с харпун. Оръжието отсочило, а животното се потопило мигновено, при което едва не обърнала лодката. След това чудовището напуснало областта за известно време, но било забелязано от няколко души в Салем, на около 19 километра по-далече. Наскоро то се върнало в залива Глостър и на 12 август го видели четирима мъже, които се намирили в една лодка само на 9 метра от него. Ето техния съвсем точен разказ:

Главата му се издигаше на 1–1,5 метра; разстоянието от врата до първата издутина (гърбица) беше около 1,8 метра и ние преброихме дванайсет издутини, за които пресметнахме, че са отдалечени на около 1,5 метра една от друга, а цялата му дължина не можеше да бъде по-малко от 36 метра... Главата му беше тъмнокафява, оформена като главата на

тюлен и лыщеше като полирана...

Тялото му бе широко колкото буре от шейсет или осемдесет галона (американският галон е мярка за течност, равна на 3,78 литра. Б. пр.), а главата му имаше големина на бъчва, тъй като продължавахме да я виждаме и след като животното се отдалечи на около четири мили от нас. Вярваме, че то е съвсем безобидно и може да бъде уловено лесно... По него не видяхме нищо подобно на перки или хриле. Не забелязахме опашка. Частите от тялото, които видяхме, вибрираха бързо; това навярно му позволява да плува бързо.

На 19 август чудовището се появило близо до фара Скуеъм в Глостърския залив и няколко китоловни съда тръгнаха да го преследват. Те го гонили в продължение на няколко часа, докато накрая капитан Рич го ударил с харпун, когато то минавало под неговата лодка. То веднага се втурнало напред и влачило лодката със себе си, докато успяло да се освободи от харпуна.

През лятото на следващата 1819 година морският змей се върнал в Масачузетс. На 13 август го наблюдавала тълпа от около 200 души, един от които, районният съдия-изпълнител Джеймс Принс, направил следното описание: „Главата му се появи на около един метър от повърхността на водата; аз преброих тринайсет издутини на гърба му, а според моето семейство те са били петнайсет... стори ми се, че е дълго около петнайсет метра и не повече от осемнайсет.“

Негово преподобие Чийвър Фелч изпратил на бостънския вестник „Сентинъл“ описанието на чудовище, което той видял от шхуната „Сайънс“, когато на 26 август сутринта обикалял залива Глостър:

Виждахме го много добре с изключение на краткия период от половин час, когато остана под водата. На цвят е тъмнокафяво с бяло под гърлото. Не можахме да определим точните му размери, но главата му има обиколка около метър, плоска е и е много по-малка от тялото. Не видяхме опашката му, но от края на главата до най-отдалечената издутината имаше почти трийсет метра. Говоря с достатъчна сигурност, тъй като съм свикнал да измервам и да давам преценка за разстояния и дължини. Преброих четиринайсет издутини по гърба му; първата бе на около 3,5 метра от главата, а останалите следваха през около два метра. Големината им намаляваше към опашката. Преброихме няколко пъти изпъкналите части както с далекоглед, така и с просто око. Господин Малбоун преброи тринайсет, господин Блейк – тринайсет и четиринайсет,

колкото бяха и според собственика на шхуната. Понякога то се движеше много бързо, а в други моменти лежеше почти неподвижно. Обърна се с бавен завой, за което му бе необходима значителна площ. От време на време се стрелваше с много голяма скорост под водата, сякаш за да сграбчи някаква плячка. Издутините по тялото му не бяха оптическа измама, породена от движенията, тъй като не се изменяха в зависимост от скоростта.

Съгласно това описание гърбиците по гърба на морския змей от Нова Англия са твърде малки и твърде многобройни, за да бъдат предизвикани от вълнообразни движения на гръбначния стълб. Те са неподвижни и очевидно са изградени от твърдо вещество.

Морският змей бил наблюдаван във водите около Нова Англия, предимно недалеч от бреговете на Масачузетс, в продължение на няколко години след първоначалното му появяване в Глостърския залив. В 1820 година Андрю Рейнълдс и трима негови приятели го забелязват от Филипс Бийч, Суомпскот, Масачузетс, и успяват да се приближат с гребна лодка до него на разстояние от 27 метра.

Главата му беше дълга около шейсет сантиметра, имаше форма на яйце и стоеше над водата, когато той се движеше. По гърба му имаше няколко издутини, най-високата точка на които бе на около двацет сантиметра от нивото на водата. Беше напълно черен.

Един от разказите за морски змей с множество гърбици датира от юли 1823 година и е особено интересен с една забележка за отвесните вълнообразни движения на животното: „То криволичеше със скорост от пет мили в час в източна посока, като извиваше вълнообразно тялото си подобно на гъсеница.“ Вълнообразните движения във вертикална плоскост, които се срещат и при някои безгръбначни животни, са характерен белег на бозайниците. Всички влечуги, риби и земноводни извиват тела си в хоризонтална плоскост.

Макар че морските змейове с множество гърбици се появяват редовно около американския бряг, известни са разкази за чудовища и от другата страна на Атлантика – във водите и фиордите на Норвегия. Тези животни били наблюдавани още през XVIII век, но сведенията са неточни и в много случаи – примесени със суеверия, въпреки че Ханс Егеде и пастор Бинг са ни оставили интересна скица на чудовище, което те видели недалеч от Гренландия през 1734 година. И все пак от началото на

XIX век са останали десет недвусмислени разказа, събрани старателно от сър Артър де Капеле Брук, който трупал всички възможни сведения за морски змейове по време на своето пътуване през Норвегия. Той разказва за много подробности в своята чудесна книга „Пътуване през Норвегия, Швеция и Финландия през лятото на 1820 година“, публикувана в 1823 година.

Един от първите очевидци, с които се срещнал сър Артър, бил капитан Шилдеруп. Той разказал за животно, появило се недалеч от остров Отерзун, Хордаланд, през 1819 година. Тази година лятото било необикновено горещо и задушно и животното се появявало всеки ден на повърхността на водата, където очевидно се припичало на слънце. Цялото население на Отерзун, около трийсет души, се събирало да гледа необикновеното същество, което според Шилдеруп било дълго повече от трийсет метра, а над водата се виждали няколко извивки от голямото му тяло. През август, когато то се появило във Вегафьорд, Нордланд, рибарят Йон Грегор описал как голямото му сиво тяло се показвало на няколко места над водата. На два пъти била видяна двойка такива същества – най-напред от епископа на Нордланд и Финмарк, забелязал няколко години по-рано двете животни да плуват около Трондхейм, Трьонделаг. Според него те били дълги по около трийсет метра, а цветът им бил тъмносив. Подобна двойка била забелязана през 1820 година от капитана на малък риболовен кораб недалече от Хундхолм, Трьонделаг. И той, също като останалите очевидци, ги описал като сивокожи същества, които показвали над водата няколко големи извивки от змиевидните си тела.

От горните описания се вижда, че този морски змей се различава твърде много от животното, забелязано около Северна Америка. Той е много по-голям: дължината му често надхвърля трийсетте метра; окраската му е сива, а не тъмнокафява, както на американския му събрат, и от тялото му се виждат няколко големи извивки над водата. Тези извивки са предизвикани от вълнообразното движение на гъвкавия гръбначен стълб и се различават значително от неподвижните гърбици по тялото на морския змей от Нова Англия. Сър Артър обобщава:

Дребните факти говорят за следното: прекосявайки площ от цели 700 мили покрай брега, до най-северната му част, аз чух от много хора разкази за животното, наречено от тях морски змей. Това само по себе си предполага известно доверие, а когато и някои подробности, засягащи общия вид на животното, неговите размери, атмосферните условия

по време на срещите и други подобни се потвърждават и съвпадат, всеки разумен човек ще повярва в главния факт. Между другото, много от хората, предоставили сведенията, са високо образовани личности и заемат важни места в обществената йерархия, така че мненията на лица като господин Стеен от Карсльо, губернатор на Финмарк, като Деинболт от Вадсъ, старши свещеник на областта, и като епископа на Нордланд и Финмарк, който даже е очевидец, не могат да бъдат пренебрегнати. Липсва и най-малката вероятност, а дори и възможност за объркване с друго морско животно, познато по норвежкото крайбрежие.

Макар че срещите с морски змейове в скандинавски води продължават, сведенията стават неясни и откъслечни. По-чести и подробни са вестите от североамериканското крайбрежие. На 23 март 1830 година шхуната „Ийгъл“ среща странно животно на около миля от залива Саймън в Южна Каролина. Към 11 часа сутринта капитан Деланд зърва на около 270 метра от кораба огромно животно и се приближава на 22 метра от него.

Капитанът стрелял с мускет в животното, което, обезпокоено, веднага се гмурнало под кораба, нанасяйки удари с опашката си. Капитанът и целият екипаж го видели добре: било дълго около 21 метра, тъмно на цвят и имало ред от гърбици по горната част на тялото. Недалече мъжете забелязали друг, по-малък екземпляр, към който се приближило по-голямото животно, очевидно незасегнато от изстрела. В немския научен вестник „Нотицен аус дем Гебите дер Натур унд Хайлкунде“ било публикувано описание на случката, което показва, че известността и доверието към американските морски змейове се били увеличили.

През март 1835 година бригантината „Манджиън“ дошла в пристанището Глостър и екипажът разказал за морско чудовище, забелязано на около 16 километра от фара на Рейс Пойнт. Капитан Шибълс заявил, че главата на животното, голяма колкото бъчва, се намирала на около 2,5 метра над водата, а на врата му имало нещо като грива. Очите му били огромни. Може да се каже, че гривата и изпъкналите очи разграничават това същество от типичния морски змей от Нова Англия, за който оставил сведение и геологът Дж.У.Досън.

През 1846 година Досън пътувал из САЩ заедно с известния геолог сър Чарлз Лайъл и описал случая с появяването на морски змей около бреговете на Арисейг, Нова Шотландия, през октомври 1844 година. Очевидецът бил господин Бари, механик, чийто разказ е поместен в книгата на сър Чарлз „Второ посещение на Североамериканските

съединени щати“, публикувана през 1850 година. Бари казал на господин Досън, че бил на 36 метра от животното, при което преценил, че дължината му е около 18 метра, а дебелината на тялото – около метър. По гърба му се виждали гърбици, които изглеждали много малки и твърде близо една до друга, за да бъдат възприети като извивки на тялото. Животното се придвижвало с дълги вълнообразни премествания, в които се включвали повечето от по-малките гърбици. Като следствие от тези движения, главата и тялото му ту изчезвали от погледа, ту се появявали едновременно над водата... Главата била закръглена и тъпа отпред и не се подавала повече от трийсет сантиметра над повърхността.

Ето още един свидетел, според който гърбиците на северноамериканския морски змей са твърде малки и многобройни, за да бъдат предизвикани от извивания на гръбнака, а тялото прави размерни вълнообразни движения във вертикална плоскост.

През лятото на 1846 година животното с гривата и изпъкналите очи се появило отново при драматични обстоятелства. За този случай свидетелствували Джеймс Уйлсън и Джеймс Боунър, които по това време се намирали на борда на шхуна в залива Сейнт Маргърет, Нова Шотландия. Те разказали за случката на негово преподобие Джон Амброуз, който прочел съобщение в Института по естествена история в Нова Шотландия:

Те забелязали, че обектът е огромна змия, чиято глава била с размери на буре, тялото съответствувало пропорционално на тези размери, а по шията се спускало нещо подобно на грива. Главата била леко наклонена напред. Към шхуната се приближил рибар от заливчето Мил, който гребял с последни сили: едва пристъпил на борда, той изгубил съзнание от преживения ужас.

Според Уйлсън животното било дълго между двацет и един и трийсет метра.

От същата година е и сведението на капитан Крисмъс, който срещнал морски змей между Исландия и Ферьорските острови. Капитанът разказал за случая на Стивън Кейв, член на парламента от Шорхъм, а той го споделил с Филип Гос, видния естественик, който се интересувал живо от подобни случки.

При силен вятър Крисмъс бил застанал в дрейф с командуваната от

него фрегата, когато огромно стадо морски свини се втурнало покрай кораба и ето че съзрял някакво същество, чийто врат се извивал като шия на лебед, бил дебел колкото талията на човек и завършвал с глава на кон; то се появило с лениво изящество от дълбочините, но още в мига, щом зърнало кораба, изчезнало отново с главата напред, подобно на гмуркаща се патица. Капитан Крисмъс го видял само за няколко секунди: дължината на появилата се над водата част била около 5,5 метра. Капитанът е твърде интелигентен човек и не би позволил господството на своето въображение.

Ето как един „твърде интелигентен човек“ дава първото точно сведение за класическия морски змей с дълъг змиевиден врат и малка глава.

През 1848 година станала една от най-прочутите и съмнителни срещи с морски змей. На 4 октомври фрегатата „Дийдълъс“ пристигнала в Плимът от Източна Индия и наскоро плъзнали слухове за морски змей, който капитанът и екипажът видели между нос Добра Надежда и остров Света Елена. Разказът се появил в няколко вестника, между които и „Таймс“ от 10 октомври. Адмиралтейството изпратило писмо до Питър М'Куий, капитан на „Дийдълъс“, с което поискало отчет за срещата, и получило следния отговор:

Сър, в отговор на Вашето писмо с днешна дата, в което настоявате за сведения по истинското положение във връзка със съобщението във вестник „Таймс“, засягащо морски змей с необикновени размери, видян от ..., „Дийдълъс“ ... по време на пътуването му от Източна Индия насам, аз имам честта да Ви уведомя, а така също и Военноморското министерство, че в 5 часа следобед на шести август миналата година, намирайки се на 24 градуса 44 минути южна ширина и на 9 градуса 22 минути източна дължина, при тъмно и облачно време, студен северозападен вятър отляво и високи вълни от югозапад... флотският курсант господин Сарторис забелязал нещо твърде необикновено, което се приближавало челно към нас. Той докладва веднага на дежурния офицер, лейтенант Едгър Дръмънд, който заедно с мен и господин Уилям Барет се разхождаше по горната палуба. Екипажът беше на вечеря.

След като вниманието ни бе привлечено от обекта, разбрахме, че това е огромна змия; главата и шията ѝ се намираха непрекъснато на около 1,2 метра над повърхността на морето; макар и с приближение, ние сравнихме дължината на животното с вероятната дължина на

рейката на гротмарсела във водата и преценихме, че от него a fleur d'eau (на повърхността (от френски). – Б.пр.) се виждаха най-малко 18 метра, но доколкото успяхме да забележим, то не ползваше тялото си за придвижване във водата и не правеше нито хоризонтални, нито вертикални вълнообразни движения. Животното премина бързо, но толкова близо до подветрената страна на кърмата, че за човек с моя опит не бе трудно да долови отличителните му белези с невъоръжено око; то не се отклони от своя курс в югозападна посока, нито докато приближаваше кораба, нито след като пресече нашия килватер, като се движеше със скорост от 12 до 15 мили в час и очевидно имаше определена цел.

Диаметърът на змията непосредствено зад главата ѝ беше 33–35 см; без съмнение това беше глава на змия, а през двайсетте минути, докато се виждаше през далекогледите ни, главата не се потопи нито веднъж под водата; цветът на змията беше тъмнокафяв с жълтеникавобяло около гърлото. Животното нямаше плавници, а на гърба му се виждаше нещо подобно на конска грива или на голям кичур разпилени морски водорасли. Освен от мен и от споменатите по-горе, то бе видно от старши-кърмчията, помощник-боцмана и кърмчията. Разполагам с рисунка на змията, която направих от скица, непосредствено след като видях животното, и се надявам, че ще мога да я изпратя на Военноморското министерство с утрешната поща.

Писмото било публикувано във в. „Таймс“ на 13 октомври и възбудило любопитството на мнозина. На 28 октомври сп. „Илъстриейд Лъндън Нюз“ поместило рисунките, обещани от капитан М'Куий. Докладът на капитана бил потвърден от съобщение на лейтенант Дръмънд, публикувано като статия в списание „Зоолджист“.

Един от хората, хвърлили се най-енергично във възникналите спорове, бил сър Ричърд Оуън. Макар и способен естествоизпитател, сър Ричърд бил отявлен реакционер (той например изцяло отричал еволюционната теория) и отказвал да приеме всякаква възможност за съществуването на морски змейове. По повод на случая с „Дийдълъс“ той написал на свой приятел писмо, част от което била отпечатана по-късно в „Таймс“. Смисълът на писмото бил, че животното, видно от хората на „Дийдълъс“, било всъщност морски слон, чиято дължина достига 6 метра, а капитанът и екипажът са преувеличили дължината на животното с близо 12 метра. Оуън аргументирал тезата си много умело, но не трябвало в стремежа си да обезличи описаната среща да стига дотам, че да изрази съмнение в посочените размери. Освен това той настоявал, че

отчетът на капитана е изопачен от предубедеността в съществуването на морски змейове. Писмото на Оуън предизвикало хапливия отговор на капитан М'Куий, който гневно отрекъл да е преувеличил дължината на животното, заявявайки, че той и екипажът му имат многогодишен опит в преценките си за дължина на предмети във водата. Също тъй той отричал упорито за себе си всякакви предубеждения спрямо морските чудовища.

Оуън има право, като мисли, че описанието подхожда повече на бозайник, отколкото на змия, но капитанът описва съвсем честно онова, което видял, свързвайки го със змиите, тъй като навярно те били единствените животни с дълго тяло и малка глава, с които той можел да сравни видяното. Морският змей от рисунката на капитан М'Куий е по всяка вероятност от онзи вид, който се отличава с дългия си врат. От рисунката личи ясно, че „гривата“ по гърба на животното е по-скоро козина, отколкото дълги кичури по врата, които са характерни за друга разновидност на морския змей.

Моментът е подходящ за преценка на положението. С течение на времето разказите на очевидци стават все по-чести, а привържениците и скептиците стигат до все по-пълна непримиримост. И до крайности. Привържениците са твърдо убедени в съществуването на един единствен вид морски змейове – някакво оцеляло гигантско влечуго от Мезозойската ера. Плезиозаврите са най-предпочитания кандидат. Отчасти това становище е отзвук на откритите по това време вкаменени останки от огромни влечуги, обитавали мезозойското море, някои от които изглеждали много сходно с морски змейове. Но, както правилно отбелязват скептиците, по-голямата част от посочените характерни белези са типични за бозайниците, поради което разказите за онези срещи, които не са плод на измислици и зрителни измами, представляват погрешни и преувеличени описания на вече познати морски бозайници. Непредубеденият човек, който чете съобщенията за срещи с морски змейове, ще забележи, че става дума за няколко различни вида и по всяка вероятност ще стигне до заключението, че повечето от тези видове са непознати на науката гигантски бозайници. Такова заключение е компромисно и предоставя изход и за двете страни, но до него се стигнало много по-късно, така че противниковите крила не успели да сключат примирие.

А сега да се върнем към съобщенията за срещите. През 1856 година екипажът на „Принсес“ забелязал морски змей недалеч от крайбрежието на Южна Африка. Ето какво записал капитан Тремиърн в корабния дневник:

Вторник, 8 юли 1856 година. Точно на 34 градуса 56 минути южна ширина и 18 градуса 14 минути източна дължина. В един часа следобед видях много голяма риба; в главата приличаше на морж и имаше дванайсет перки, подобни на перките на гриндата (голямо китообразно с черна окраска от семейството на делфините. – Б. пр.), само че обърнати обратно. Гърбът ѝ беше дълъг от 6 до 9 метра; опашката беше също много дълга. Възможно е това чудовище да е било взето за големия морски змей. Стреляхме и го ударихме близо до главата.

Това е едно наистина странно съобщение, но за подобни същества споменават и естественици от по-старо време. Аристотел пише за непознати морски същества с много перки. Естествоизпитателят от III век Елиан споменава в своята книга „За природата на животните“ за „голяма морска стоножка“. В своята „Пълна история на рибите“ от XVI век Гийом Рондле говори за „китообразна стоножка“ с много крака, подобни на „гребла, с които тя се придвижва“. Засега не може да се каже много за този вид морски змейове, но по-нататък следват по-подробни описания.

През 1860 година У.Х. Маршъл написва книга, озаглавена „Четири години в Бирма“, в която разказва за чудовище, срещнато в Индийския океан.

„Немисис“ продължава пътя си към нашата цел, а вниманието ни е насочено към огромен алигатор, който плува покрай нас срещу прилива (твърде силен по тези места) с наистина учудваща скорост. Не съм виждал никога такова животно. То премина много близо до нас, като главата и почти половината му тяло бяха извън водата. Склонен съм да вярвам, че животното беше не по-късо от четиринайсет метра... и съм убеден, че то се движеше с поне трийсет мили в час.

Човек може да предположи, че това е бил обикновен представител на семейството на крокодилите и че очевидецът е преувеличил размерите му. Съществуват обаче няколко достоверни описания на това същество, в които се споменава същата дължина, а тя е повече от два пъти по-голяма от дължината на най-едрия морски крокодил.

Следващото описание се отнася за един по-известен вид морски змейове, който има грива и големи очи. На 6 май 1863 година пощенският параход „Атиниън“ правел преход между Тенериф и Батърст. Към

7 часа сутринта старши-кърмчията Джон Чапъл видял нещо да плува към кораба. Един от офицерите описал случката в писмо до свой приятел; част от писмото се появила в „Зоолджист“ и „Ильстриейтид Лъндън Нюз“

То привлякло вниманието на негово преподобие Смит и на един друг пътник, които били по това време на палубата. Когато наближили, оказало се, че това е огромна змия, дълга около 30 метра, с тъмнокафяв цвят; главата и опашката ѝ били извън водата, а тялото – леко потопено. По главата на животното имало нещо като грива или морски водорасли.

През 1872 година се появило съобщение за някакво същество, подобно на гигантска змиорка, което било забелязано от капитан III ранг Дайър от борда на военния кораб „Торч“. Това станало на 26 юли недалеч от Гана: „Една огромна, тъмнокафява змиеподобна риба със светъл корем издигна главата си шест-девет метра във въздуха и се отпусна със силен плясък във водата“. Изглежда сигурно, че това същество е било риба, тъй като окраската и изправеният стоеж над водата са типични за някои видове змиорки.

Всичко, описано дотук, наподобява необикновен паноптикум от странни животни. Оказва се все пак, че е възможно да се подредят различните видове морски змейове по отличителните им белези:

1. С множество малки гърбици
2. С няколко големи извивки на тялото над водата
3. С грива и големи изпъкнали очи
4. С дълъг врат и малка глава
5. С много плавници
6. Подобен на огромен крокодил
7. Подобен на гигантска змиорка

Така изглеждат основните видове големи непознати морски същества. Известни са още два вида, които ще бъдат разгледани подробно по-нататък:

8. Подобен на гигантска костенурка
9. Подобен на гигантска жълта попова лъжичка

За двата последни вида има съвсем малко достоверни факти.

Повечето разкази, заслужаващи доверие, спадат към тези девет категории, така че списъкът с посочените характерни белези ще помогне на читателя да различи отделните видове, за които се разказва на следващите страници.

ТРЕТА ГЛАВА ДЕВЕТНАЙСТИ ВЕК – II ЧАСТ

Той бе дълг най-малко деветстотин метра; една трета от туловището му се показваше над водата при всеки удар на огромната, ветрилообразна опашка, с чиято помощ той се движеше напред, издигайки я високо над вълните, при което гърбът му се извиваше като тялото на сухоземна змия или гъсеница. По форма и пропорции той приличаше твърде много на кобра, дори се виждаше същата възлеста, разширена издутина на врата, непосредствено зад главата. Вратът бе най-дебелата част от тялото на змея. Главата му приличаше на глава на бик, очите бяха големи и светещи, а ушите бяха заоблени: главата му бе заобиколена от роговидна грива, която той за собствено удоволствие караше да шръква и да се сляга. Плуваше много бързо и разсичаше пенестата вода така, както големите вълни се разбиват в назъбени скали. Слънцето го осветяваше ярко и със силен далекоглед аз видях застъпващите се люспи, които се отваряха и затваряха при всяка извивка на змиеподобния гърб, изшарен с цветовете на дъгата.

Без съмнение читателят ще разпознае очевидната измислица. Неин автор е господин Дж. Кобин от Дърбън, който твърди, че видял животното от борда на „Силвъри Уейв“ недалеч от Южна Африка през декември 1871 година. Разказите за морски змейове гъмжат от подобни измислици, допринесли да се гледа на тях с лошо око. Тези измислици си приличат твърде много и се разпознават лесно сред достоверните съобщения. Животните имат винаги невъзможно големи размери, разказът е претрупан от излишни подробности, а тонът е прекалено драматичен. Повечето описания са неправдоподобни, тъй като целта е била да се спечелят пари и известност, а за това са нужни сензации. Възможно е измислиците да са публикувани с цел да осмеят даден човек, а в определени случаи – дори да докажат несъстоятелността на самия въпрос за морските змейове; но независимо от целта, те рядко остават неизобличени дълго време. Познати са около петдесет подобни мистификации.

Те се посрещат с голямо задоволство от скептиците, но следващият разказ не може да се отхвърли с лека ръка. Очевидно случаят е описан с нужната обективност и чувство за мярка от техни преподобия Джон Макрей и Дейвид Тупъни, които изпратили съобщението на списанието

„Ленд енд Уотър“.

На 20 август 1872 година ние тръгнахме от Гленелг с малкия катер „Леда“ на разходка до Лох Хоурн. Освен нас двамата в групата ни имаше две дами, Ф. и К., един господин на име Г.Б. и едно момче от планините. (По-късно се разбрало, че Ф., К. и Г.Б. били дъщерите и вну-кът на негово преподаване Джон Макрей). Пътят ни слизаше надолу по тесния проток Слийт, който отделя остров Скай от сушата; средната ширина на канала по тези места е две мили. Времето беше тихо и слънчево, нямаше никакъв вятър и морето бе съвсем спокойно. Ние се движехме на гребла, когато забелязахме някаква тъмна купчина на около сто и осемдесет метра от нас в северна посока. Докато се взирахме с далекогледите (на борда имаше три далекогледа), на известно разстояние вляво от първата купчина се появи друга, подобна на нея; след нея се появи още една, а после и четвърта. Не се усъмнихме дори за миг, че това бе живо същество. То пресече бавно нашия килватер и изчезна. След известно време се появи отново първата купчина, която очевидно бе главата, последвана от останалите черни гърбици в същия ред, както първия път. От време на време се появяваха три, четири, пет или шест гърбици и потъваха отново. Винаги главата се появяваше най-напред, следвана от гърбиците в споменатия ред, и винаги най-напред се издига-ше гърбицата, която бе най-близо до главата, а след нея се подаваха и останалите. Когато обаче тялото се скриваше, всички гърбици потъваха изведнъж и само главата се виждаше понякога.

Стори ни се, че животното извива гърба си нагоре към слънцето. Не забелязахме вълнообразно движение – когато гърбиците потъваха, не се показваха други между тях. Имаше седем гърбици, а главата бе осма-та... Една от друга отделните части бяха на разстояния почти колкото дължините им; главата бе по-малка и по-сплесната от останалите дялове, а носът се виждаше съвсем леко над водата; все пак нито през този, нито през следващия ден успяхме да видим цялата глава или поне очите над водата. Бе невъзможно да измерим съвсем точно дължината, но като приехме, че разстоянието между средите на две съседни гърбици е 1,8 метра – не можеше да бъде по-малко – дължината на видимата част, включително и потопените междини посред гърбиците, бе навярно 13,5 метра. Ние наблюдавахме животното, когато то започна да се приближава бързо към нас, разплисквайки мощно водата. Почти цялото тяло се скри под повърхността; напредваше сякаш само главата сред облак от ситни капчици, изхвърлен наглед от бързото движение (без да разберем

точно по какъв начин), а не от дихателен отвор. Ф. се изплаши и се скри в кабината, викайки, че съществото ще се нахвърли върху нас. Когато приближи на стотина метра, то потъна и се отклони към Скай: движеше се непосредствено под повърхността на водата и ние можахме да проследим повече от миля курса му по вълните, които вдигаше по спокойно-то море. След това продължи да се показва от време на време, отдалечавайки се бързо..., като само главата и малка част от тялото му се подаваха над повърхността; през този ден не успяхме да го видим толкова близко и така добре, както първия път. По едно време Ф., К. и Б. видяха едновременно някакъв плавник да щръква на известно разстояние от главата, но в този миг никой от нас, мъжете, не наблюдаваше. На следващия ден попаднахме отново в безветрие в северната част на канала Лох Хоурн, където широчината е около три мили; денят бе топъл и слънчев като предния. Следобед напредвахме бавно и ето: в южна посока отново се появи същото животно, само че по-надалеч, отколкото вчера. Този път то се появи три-четири пъти и изглеждаше значително по-голямо; дължината му, доколкото успяхме да пресметнем, бе поне осемнайсет метра. Не след дълго то се понесе бързо, очевидно нагоре по Лох Хоурн, пак показвайки само малка част от тялото си. Късно следобед, когато ние все още бяхме в плен на безветрието в устието на Лох Хоурн и бяхме стигнали с гребане почти до остров Сандейг, то премина бързо на около сто и трийсет метра южно от нас, връщайки се от Лох Хоурн. Движеше се с голяма скорост, а в спокойното море се виждаше само черната му глава, следвана от дълга ивица разлюляна вода.

По-късно очевидците от лодката разказали на свой ред за случката и всички били на едно мнение и по най-малките подробности. На 22 и 23 август животно било забелязано в Лох Хоурн от лорд Макдонълд и гостите му от борда на неговата яхта с парен двигател.

На 8 юли 1875 година капитан Древар и екипажът на тримачтовия ветроход „Полийн“ наблюдавали на около двајсет мили от нос Сан Роке титанична битка между един кашалот и някакво животно, което взели за огромен морски змей. Капитан Древар записал в корабния дневник съобщението, което по-късно било публикувано.

Времето беше хубаво и ясно, с умерен вятър и сравнително спокойно море. Видяхме някакви черни петна по водата и белезникав стълб, издигащ се на около девет метра над тях. В началото помислих, че това са големи разбиващи се вълни, тъй като там морето внезапно се

надигаше; взех стълба за островърха скала, блеснала срещу слънцето. Но след малко стълбът се стовари с плясък, след което се издигна друг, подобен на него. Това се повтори няколко пъти и през силния далекоглед аз забелязах гигантски морски змей, увит два пъти около голям кашалот. Двата дяла – към главата и към опашката – дълги по около девет метра всеки, действаха подобно на лостове, като се огъваха около жертвата с голяма бързина. Всеки две минути те изчезаха от погледа, за да се появят отново на повърхността от неистовите напъни на кита и на двама негови събрата, застанали наблизко, морето наоколо вреше като в казан; долавяше се отчетливо висок, макар и неясен шум. Странната случка продължи около петнайсет минути. На края задната половина на кита се издигна право нагоре във въздуха, разлюля се напред и назад и разцепи водата в последно предсмъртно усилие, след което тялото му изчезна напълно, завлечено с главата надолу, където змеят го е погълнал, без да бърза: навярно това чудовище на чудовищата е прекарало няколко месеца в кома, преди да може да смеле огромната хапка... Мисля, че змеят бе дълъг около 48–50 метра, а обиколката на тялото му стигаше до 2,5 метра. Цветът му напомняше окраската на голяма морска змиорка; главата с непрекъснато раззината уста сякаш бе най-широката част от тялото.

Няколко дни по-късно капитан Древар отново видял животното, за което казва:

Бях изненадан да видя отново същото или подобно на него чудовище в 7 ч. сутринта на 13 юли на същата ширина и на осемдесет мили източно от нос Сан Роке. Главата му и около 12 метра от тялото бяха над водата, в хоризонтално положение, когато то премина покрай кърмата на кораба.

Предполага се, че капитанът е видял гигантски калмар, чиито пипала били увити около кита, но това не обяснява разтворената уста и окраската, типична за змиорка. Освен това би могло да се очаква, че калмарът ще разкрие някои от типичните си белези като огромни очи, глава или тяло, а животното, което капитанът видял след няколко дни, няма нищо общо с калмарите. Може би това не е било съществото, видяно от борда на „Полийн“, но изглежда доста неправдоподобно един и същ човек да види при толкова съвпадения друг морски змей. Гигантската змиорка отговаря най-пълно на описаното чудовище, а освен това тя е

достатъчно гъвкава и силна, за да се бие с кит, както в разказа. Капитан Древар бил подложен на много подигравки във вестниците, някои от които публикували сензационни съобщения за случая. Естествено, това го разгневilo твърде много и когато корабът се върнал в Ливърпул, той и хората му отишли при мировия съдия Т.С. Рафълс и направили клетвени декларации за онова, което били видели.

1875 година донася още две съобщения от Нова Англия. Първото е направено от негово преподобие Артър Лорънс пред негово преподобие Дж.Г. Ууд, който бил естественик и събирал данни за морските змейове.

На 30 юли 1875 година бях с група приятели на борда на яхтата „Принсес“ и тогава видяхме много странно същество между Суомпскот и остров Ег. Доколкото можахме да преценим от разстояние около 130 метра, главата му напомняше главата на костенурка или змия – черна отгоре и бяла отдолу. От време на време то я повдигаше на 2–2,5 метра от водата и я задържаше така в продължение на 5–10 секунди. Отзад на врата му имаше перка, подобна на перката на гриндата, а отдолу, на известно разстояние от гърлото, се виждаше израстък, който с вида си напомняше донякъде за чифта перки на тюлена. Все пак не сме сигурни за израстъка, тъй като съществото не се показва нито веднъж от водата толкова, че да го разгледаме добре. Главата му бе с диаметър около 75 сантиметра. За дължината му не можем да кажем нищо, тъй като се виждаха само главата и вратът.

По същото време животното било забелязано и от неколцина рибари, които потвърждават описанието, направено от свещеника. Няколко дни по-късно капитан Гартън от парахода „Нормън“ праща писмо до един вестник в Бриджтуан, в което разказва за подобно животно, срещнато от него четиринайсет дни по-рано на около трийсет мили южно от залива Суомпскот.

Главата на чудовището се издигаше най-малко на три метра над океана, но оставаше неподвижна само за миг, тъй като животното ту се гмуркаше, ту заставаше отново в същата поза. Подводният гигант бе на черни и бели ивици, които минаваха по дължината на тялото му, от главата към опашката. Гърлото му бе чисто бяло, а главата, която бе изключително голяма, бе съвсем черна; по форма тя приличаше на главата на гущер; от нея изпъкнаха по няколко сантиметра две смолисточерни очи с големината на обикновени чинии. Тялото му беше кръгло,

подобно на буре за риба, а дължината му надхвърляше трийсет метра.

Единственото съобщение от 1876 година е твърде странно и идва от Индийския океан. Животното било видяно от борда на „Нестор“, а капитан Уебстър и корабният лекар Андерсън дали клетвени показания пред Донълд Спенс, секретар по правните въпроси във Върховния британски съд в Шанхай.

В 10 ч. 30 мин. на 11 септември на 15 мили северозападно от фара Норт Сандз в Малакския проток при хубаво време и спокойно море капитанът видя някакъв обект, посочен му от третия помощник като „плитчина“. Аз наблюдавах обекта изненадан (плитчина по един толкова познат маршрут?) и забелязах, че той се движи със скоростта на кораба, но без да се приближава към нас. По форма животното ми напомняше гигантска жаба (навярно той иска да каже гигантска попова лъжичка.)

Главата с бледожълтеникава окраска бе дълга около шест метра, а около 2 метра от горната ѝ част се виждаха над водата. Напразно се опитах да различа очи и уста; може би са били потопени. Главата бе свързана непосредствено с тялото, без помен от врат. Самото тяло бе дълго между 13,5 и 15 метра, съвсем гладко и с овална форма; стори ми се, че по дължината на гръбначния стълб се вижда някаква изпъкнала ивица. Гърбът се издигаше на около 1,5 метра над водата. На десетина сантиметра над повърхността се виждаше и огромна опашка, дълга цели 45 метра. Аз различавах съвсем ясно тази опашка – от тялото до самия ѝ край. Тя изглеждаше цилиндрична, краят ѝ бе съвсем леко заострен и по моя преценка диаметърът ѝ бе около 1,2 метра. Тялото и опашката бяха нашарени с черни и бледожълти ивици. Те се виждаха съвсем ясно до самия край на опашката. Не мога да кажа дали тя завършваше с плавник. По животното не видяхме нито плавник, нито перки.

По-нататък капитанът разказва как животното плувало около кораба в продължение на близо половин час, така че всички на борда го видели съвсем ясно. Случаят бил изнесен в „Ливърпул екоу“ от Ричърд Проктър. Надали е необходимо да се споменава, че много хора се опитали да определят вида на животното, като едно от предположенията било, че то е китова акула, чиито напречно разположени петна, погледнати отстрани, напомнят ивици. Най-едрите китови акули обаче не

превишават 18 метра, а това е значително по-малко от дължината на животното, видно от борда на „Нестор“. А, както ще видим по-нататък, има и други сведения за „гигантска попова лъжичка“, чиито подробности изключват подобна възможност. От своя страна и господин Проктър направил разумно предположение, в смисъл, че чудовището е може би неизвестен член на семейството на скатовете (скатове – подразред акулови риби. – Б. пр.).

На 30 юли 1877 година Джон Харт, кормчия на „Сакраменто“, забелязал посред Атлантика огромно животно, което плувало във водата. Той извикал капитан У.Х. Нелсън, който също видял непознатото същество, и му направил рисунка, публикувана по-късно в „Острейлиън Скечър“ заедно със следното описание на случая:

Това е точна скица на морски змей, направена от мен на борда на „Сакраменто“ по време на курс от Ню Йорк за Мелбърн. В този момент аз бях на шурвала. Животното приличаше на огромна змия; стори ми се, че дължината му е между петнайсет и осемнайсет метра. Главата му беше също като на алигатор с чифт перки, разположени на около 3 метра от нея. Цветът бе червеникавокафяв. Видяхме животното в момент, когато то лежеше съвсем спокойно, а главата му бе вдигната на около метър над повърхността на водата. Когато остана на десетина метра зад нас, то я отпусна.

Това същество прилича на срещнатото от „Немисис“ в Индийския океан и след като види рисунката, човек веднага си представя крокодил. Все пак единственият крокодил-мореплавател е двугривестият крокодил, който обитава Източна Индия и Тихия океан и се среща на разстояние до 800 километра от сушата, а „Сакраменто“ е срещнал своя екземпляр на 16000 километра от зоната, която крокодил би могъл да обитава. Освен това дължината на двугривестия крокодил е само 6 метра, тоест само половината от дължината на животното, видно от Джон Харт. Но ако си спомним, че през Мезозойската ера живели няколко вида морски крокодили, можем да си зададем въпроса дали те не са оцелели до наши дни подобно на древната риба от вида *Coelacanth*. За това ще стане дума в една от следващите глави на тази книга.

През същата година се появил отново и морският змей от Глостърския залив. Видели го Джордж С. Уосън и приятелят му Б.Л. Фърнълд от борда на яхтата „Гълнар“, собственост на Уосън. Те съобщили следното

на негово преподобие Дж.Г. Ууд:

Денят беше мъглив, с лек югозападен вятър. Когато по моя преценка бяхме на около две мили от входа на Глостърското пристанище, чудовището се появи на повърхността, на не повече от 200 метра откъм подветрената ни страна. Тъй като гледах в същата посока, аз го забелязах пръв. Когато чу шума, господин Фърнълд се обърна веднага и възкликна: „Какъв беше този риф?“ Звукът бе наистина като от силно мъртво вълнение, което се стоварва върху скрит под водата риф; самото същество приличаше по форма, а и по цвят на риф, покрит с кафяви водорасли; поне ние не можахме да намерим по-подходящо сравнение, макар че обърнахме внимание на изключително грубата му кожа, която извика у нас представата за някакъв гигантски алигатор. Дори е недостатъчно да се каже, че кожата бе груба, тъй като цялата повърхност бе грапава, осеяна с огромни, макар и различни по размер издутини, някои от които бяха колкото седемдесеткилограмови кошове. в единия край на тялото се виждаше ясно изразено отгняване, което взехме за шия. Пред нея от водата се издигаше глава (?), превишаваща с 1/2 височината на тялото, но ние не видяхме нищо подобно на очи, уста, плавници или опашка. Съществото изглеждаше безформено и с огромни размери. То стърчеше най-малко на 3 метра от водата, а когато изчезна, тя се затвори над него със силен рев, вълнение и пръски, полетели високо във въздуха. За известно време голяма водна площ наоколо побеля, гъсто разпенена. Начинът, по който тя се затвори над животното и силното вълнение, последвало потапянето му, бяха достатъчно потвърждение за огромните му размери. Според нас то се спусна отвесно надолу; очевидно е, че и изплуването е било отвесно нагоре.

По-късно Уосън допълва, че дължината на животното била между 12 и 18 метра; окраската му била тъмнокафява и то се движело със скорост от шест възла. Били изказани множество предположения за самоличността на този морски змей, от които най-правдоподобна е идеята на негово преподобие Ууд. Той счита, че животното е потомък на изчезнал вид древни китове (*Zeuglodon*) и посочва някои общи характерни белези. Подобно на всички китове видът *Zeuglodon* потъва и се издига отвесно във водата, както постъпило и съществото, видяно от Уосън; дължината е почти еднаква – между 18 и 21 метра; устройството на скелета дава възможност за изваждане на предната част на тялото от водата, както постъпил морският змей, и на края, този вид древни китове и

забелязаното животно имат черно-бяла окраска, типична за много представители на китообразните. Все още тази теория е най-правдоподобната, а би могла да се приложи и за други морски змейове и поточно – за скандинавския вид. Без да се навлиза в повече подробности по този въпрос, може да се каже, че морското чудовище на Ханс Егеде, нарисувано от пастор Бинг, прилича много на реконструираното изображение на древния кит *Zeuglodon*.

През 1880 година капитан Брокълхърст срещнал необикновено същество в северната част на Тихия океан.

11 август 1880. Спокойно море. Температура 15 градуса Целзий, топло слънце по обед. 48 градуса 37 минути сев. шир. и 180 градуса дълж. по пътя от Япония за Сан Франциско. По обед бях сам на горната палуба на парахода „Оушианик“ и наблюдавах летящи риби, когато видях на около половин метър под повърхността на водата огромна змия; тя мина покрай нас и аз мисля, че беше дълга 12 метра; обиколка – между 0,5 и 1,2 метра; бледожълта на цвят, с тъмна линия по гърба и отстрани; главата – малко по-широка от тялото; не забелязах плавници; наблюдавах я 5–6 минути, след което казах на няколко приятели от кораба.

Никой не би обвинил капитан Брокълхърст в прекомерно драматизиране на случката. Неговото немногословно съобщение се отнася по всяка вероятност за същия вид морско чудовище, което било видно през 1876 година от борда на „Нестор“.

На 31 май 1882 година параходът „Кейти“ се връщал от Ню Йорк в Нюкасл и на около 8 мили от Хебридските острови във водата бил забелязан дълъг тъмен предмет. В началото капитан Вайц помислил, че е видял корпуса на потънал съд, но когато се приближил, той разбрал, че греша. За това говори и съобщението, предадено от него на в. „Нюкасл Уйкли Кроникъл“:

Най-напред помислих, че това са останки от корабокрушение, тъй като най-високият край приличаше на нос и предница на кораб, а останалата безформена част напомняше разбито тяло на плавателен съд, пълен с вода. Когато се приближихме, видях с далекоглед как вляво от обекта водата се раздвижва така, сякаш на това място той продължава под водата. Движението се забелязваше в отрязък, който бе равен на дължината на видимата част. Това ни накара да не се приближаваме твърде много, защото някое парче от пострадалия кораб можеше да

повреди нашия винт. Когато приближихме, разбрахме, че не става дума за корабкрушение и само пълната ни сигурност в липсата на каквито и да е плитчини покрай брега по тези места не ни позволяваше да вземем за скали редицата от тъмни и свързани една с друга изпъкнали части.

Но ето че когато се отклонихме от обекта, който бе неподвижен през цялото време, за наше най-голямо удивление видяхме как на около 24 метра от видимия му край над водата се показва плавник, висок три метра; той промени няколко пъти местоположението си, а в това време тялото потъваше постепенно, вследствие на което най-високата част се издигна и ние видяхме съвсем ясно, че това бе опашката на риба с огромни размери.

Дължината на видимата част на съществото, което не приличаше с нищо на кит, бе по наша преценка около 45 метра, а гърбиците, високи 1–1,2 метра и разположени на по около два метра една от друга, бяха по-малки към опашката, отколкото към главата, макар че глава така и не успяхме да видим. След като стигнахме в Нюкасъл, аз научих, че преди няколко дни същото или подобно животно е било наблюдавано от неколцина рибари от Луис.

Капитан Вайц накарал художника на животни Андрю Шулц да направи гравюра по негови указания.

През есента на 1883 година китоловният кораб „Хоуп он“ срещнал морски змей недалеч от архипелага Лае Перлас, южно от Панама. Капитан Сиймор и целият екипаж видели животното, за което се появило съобщение в „Нюкасъл Уйкли Кроникъл“:

От водата се показва нещо като конска глава и се скри отново. Целият екипаж видя животното. Според капитан Сиймор то е дълго почти шест метра, има хубава глава, която напомня главата на кон, и от нея се подават два рога, оформени като рогата на еднорога. Съществото има четири крака или сдвоени плавници, кафеникава кожа, белязана дълбоко с големи черни петна, и опашка, която сякаш е разделена на две отделни части.

Това доста странно описание се отнася навярно за дълговратия морски змей с четири крака. За рога се споменава и в други описания на същото животно, но навярно става дума за месести израстъци, а не за същински рога. Споменатата опашка могат да се окажат два задни плавника, свързани по средата като плавниците на морския лъв.

През 1885 г. в залива Морууд, Умлали, Южна Африка, се появила гигантска жълтеникава морска змия. Описание на този случай бе открито в изрезка от неизвестен вестник, намерена в архивите на доктор Аудманс, биолог, който събрал търпеливо цяло богатство от сведения за морски змейове.

Според разказите на очевидци чудовището се движело със скорост от около осем мили в час, като от време на време се гмуркало във водата и вдигало шум, който напомнял за удара на голяма вълна върху открит бряг, а пяната се разстилала на по двайсетина метра от двете му страни. То се виждало на 4,5–6 метра над повърхността на водата, а според свидетелите цялата му дължина била не по-малко от 27–30 метра. От двете му страни имало перки, които биели във водата като огромни гребла. По дължината на тялото му се виждала широка ивица, а останалата част имала мръсно-жълтеникав цвят.

Ако това описание бе единствено, то можеше да се подложи на оспорване, но изненадващо подобни са и разказите за „гигантската попова лъжичка“, видяна от „Нестор“, и чудовището, видяно от „Оушианик“.

1889 година ни носи вест от Средиземно море. Очевидец е някакъв капитан, предпочел да остане анонимен, което не винаги е за предпочитане, но неговото съобщение, изпратено в английското списание „Ан-сър“, е съдържано и звучи убедително:

Преди около три години, когато пътувах из Средиземно море и се намирах по средата на пътя между Гибралтар и Алжир на двайсетина мили от сушата, стори ми се, че виждам над водата... две мачти или останки от потънал кораб; скоро обаче забелязах, че те се движат и очевидно принадлежат на живо същество, поради което ги наблюдавах с голямо любопитство. Те се приближаваха и стигнаха на половин миля от мен.

Тогава видях, че това са огромни змии или морски змейове. В течение на половин час те се движеха успоредно с кораба, който пътуваше със скорост от осем и половина възла. След това поеа в друга посока.

Виждах ги добре и с просто око, но с помощта на далекогледа ги разгледах така добре, че все едно се намираха на палубата. Едното животно беше по-дълго от другото. По моя преценка по-голямото беше цели девет метра, а другото – с около метър и половина по-късо. Главата

на по-голямото се виждаше на около метър и половина над водата, а на другото бе с трийсетина сантиметра по-ниско. По форма главите им напomniaхa глави на хрътки без уши.

Двете същества навярно принадлежат към оня вид морски змейове, за който е характерен дълъг врат.

Досега много малко учени са се осмелили да пишат за морските змейове; въпросът е затлачен с всевъзможни измислици, противоречия и ожесточени научни препирни. И все пак през 1892 година бе публикуван един изключително важен труд. Нарича се „Големият морски змей“, има цели 592 страници и е написан от Антоон Корнелис Аудманс, който е един от най-големите учени, проучвали проблема за морските змейове.

Антоон Корнелис Аудманс е роден в Батавия на 12 ноември 1858 година в семейство със стари академични традиции. Още от дете той проявил интерес към естествената история и на двацет години започва да учи биология в университета в Утрехт. През 1885 година се появила докторската му дисертация върху немертините (низши плоски червеи, у които за пръв път в животинския свят се появява кръвоносна система. – Б. пр.), но няколко години преди това той публикува в „Албум по Натур“ статия за морските змейове и вероятния им произход.

По това време той не познавал добре въпроса, тъй като бил чел съвсем малко описания на очевидци и подобно на повечето хора вярвал, че съществува само един вид морски змейове. Той не възприел идеята за влечугоподобните морски змейове, макар че негово преподобие Дж.Г. Ууд бил вече предложил теорията за произхода на морските змейове от Zeuglodon или от изчезнал вид древни китове (Archaeoceti).

По това време някои учени мислели, че китовете трябва да се класифицират заедно с перконогите – група, състояща се от тюлените, морските лъвове и моржове – като видът Zeuglodon бил представян за преходна група и дори за общ предшественик. Аудманс се присъединил към това схващане и дори отишъл по-далече, като поставил без никакво съмнение споменатия вид древни китове между перконогите. Той предложил за предшественик на тази сборна група едно първично перконого животно с дълга опашка, което се отделило и само образувало групата, станала по-късно известна като „морски змейове“.

Днес ние знаем, че обединяването на китообразните и перконогите в една група е неправилно и че видът (Zeuglodon) е чист кит. Но идеята, че едни видове морски змеиове могат да се отнесат към перконогите, а

други – към Zeuglodon, и въобще – към древните китове, остава все още в сила.

Аудманс се заел упорито със своята работа и в резултат на това стигнал до идеята за същество, подобно на огромен дълговрат тюлен. Той предложил да се запази името Megophias (голяма змия), дадено на морското чудовище от водите на Нова Англия от естественика Рафинеск, който го сметнал за влечуго.

Теорията на Аудманс представлява голяма крачка напред, но тя има и много недостатъци, най-големият от които е неговата увереност в съществуването на един-единствен вид морски змейове. По всяка вероятност има повече видове, един от които почти сигурно представлява влечуго, подобно на гигантски крокодил, а друг – същество, което напомня гигантска змиорка. Аудманс отстоявал твърде догматични позиции в своите становища, а това опорочило неговия подход към въпроса. Той отхвърлил множество факти, които не съвпадали с неговия възглед, и приел немалко други – в тон с него. Въпреки всичко неговата книга, критикувана и нападена безпощадно от някои, разтърсила научния свят и допринесла много за каузата в защита на морските змейове.

Шейсет и петгодишният Аудманс се оттеглил от активна дейност през 1923 година и се посветил на своята обширна монография за някои видове кърлежи, които също го занимавали през целия му живот. Той продължил да попълва своя архив за морските змейове и написал няколко статии и научни съчинения за чудовището от Лох Нес, станало известно през 30-те години на нашия век. Аудманс починал на осемдесет и пет годишна възраст през 1943 година, оставяйки след себе си значителен брой безценни материали за произхода на морските змейове.

През 1893 година параходът „Умфули“ срещнал морски змей недалеч от бреговете на Мавритания. Капитан Крингъл е отбелязал следното:

Когато го видяхме за пръв път, то се намираще според мен на близо 360 метра от нас. Пореше водата с голяма скорост и я отхвърляше с гърдите си така, както кораб отхвърля водата с носа си. Три пъти аз можах да видя цели 4,5 метра от главата и шията му... Виждаше се и тялото. Мястото, откъдето се отделяше вратът, бе много по-широко от самия врат, поради което аз не мога да нарека това животно „змия“. Щях да изпитвам някакви колебания за външния му вид в случай, че времето бе ветровито или мъгливо, но тъй като морето бе съвсем гладко, аз не се съмнявам ни най-малко, че това беше морско чудовище... Каквото и да

бе, ние го наблюдавахме повече от час и всъщност го загубихме от погледите си едва когато падна мрак.

Горкият капитан станал обект на толкова подигравки, че по-късно писал:

Присмиваха ми се толкова много, че бих желал да го бе срещнал някой друг, а не аз. Казвах ми, че съм видял стадо делфини, остров от водорасли и какво ли още не. Да, но ако остров от водорасли може да плува със скорост от петнайсет възла или наредени един зад друг делфини са в състояние да стърчат на 4,5 метра над водата, аз съм готов да отстъпя и да призная, че съм се излъгал. Това обаче е невъзможно.

През 1897 и 1898 година станала изключително интересна серия от срещи на морски змейове с френски военни кораби по крайбрежието на Индокитай. Първите сведения от 1897 година дава лейтенант Лагрезий, командир на „Аваланш“, но той описва случаите една година по-късно, когато отново вижда животното. Съобщението се появява в „Курие д'Айфон“.

През месец юли екипажът на „Аваланш“ забеляза за пръв път недалече от залива Алонг две животни с необикновена форма и големи размери; преценихме дължината им на по около 19,5 метра и диаметрите – от 2 до 3 метра. Най-характерното при тези животни бе, че тялото им не беше изправено, както е при познатите китообразни, а правеше вълнообразни движения, подобно на тялото на змия, само че във вертикална плоскост. Заредихме едно барабанно оръдие и стреляхме от около 550 метра, но попадението бе малко по-късо от необходимото. Те се потопиха веднага, като дишаха тежко, а след тях на повърхността останаха големи вълни. Не се появиха отново, но аз мисля, че видяхме главите им. Те бяха малки. На 15 февруари, когато прекосявахме залива Файцилонг, видях отново подобни животни. Започнах преследването веднага и започвах да заредят барабанните оръдия. Дадохме няколко залпа от разстояние между 270 и 360 метра; най-малко две попадения бяха точни, но очевидно те не им сториха никаква вреда, тъй като снарядите се пръснаха на повърхността. Опитах се да ги ударя с носа на „Аваланш“, но те плуваха по-бързо от нашия кораб. Всеки път, когато някое от животните стигаше до плиткото, то се връщаше обратно, така че аз успях да го настигна и да се убедя още веднъж във внушителните му размери.

Гигантите излизаха често на повърхността на водата и всеки път ние забелязвахме вълнообразните им движения. Всяко появяване бе предшествувано от появата на водна струя, или по-скоро пареообразна струя, предизвикана от шумно издишване; не приличаше на струята от обикновена помпа, която засмуква вода и я изхвърля високо. Животното бе сиво на цвят и имаше няколко черни перки.

На 25 февруари лейтенант Лагрезий е поканен на прием, даден от адмирал дьо ла Боделиер в чест на Пол Доме, генерален губернатор на Индокитай. Тогава Лагрезий разказва за своята среща пред една твърде скептична публика, но неговият разказ скоро е потвърден. На следващия ден Лагрезий поканва капитан трети ранг Жоане и неколцина офицери от военния кораб „Байяр“ на обед на борда на „Аваланш“ по време на рейса му през архипелага Файцилонг. По средата на обедата член на екипажа вика всички на палубата, за да видят две от описаните от Лагрезий чудовища, които плуват на стотина метра от кораба. Лагрезий съобщава следното:

Ние гонихме едното в продължение на трийсет и пет минути и по едно време го видяхме съвсем ясно встрани от нас, застанало в хоризонтално положение. Виждаха се три извивки на тялото и глава, която приличаше много на главата на тюлен, но беше два пъти по-голяма. Не видяхме врат, който да свързва тялото с главата; този път само забелязахме вълнообразни движения без прекъсване. Дотогава ние считахме, че по всяка вероятност това са последователно появяващи се гърбици, но сега не остана място за съмнения, тъй като животното се показа над водата достатъчно, за да могат всички очевидци да го огледат по цялата дължина на тялото му. Двама от присъстващите офицери имаха фотоапарати; трябваше да ги използват веднага, но те бяха така изненадани от видяното, че когато се сетиха да ги насочат, животните се гмурнаха само за да се появят значително по-далече, където снимка вече бе невъзможна. В заключение: животните, срещнати от „Аваланш“, са непознати. Дължината им е около 19,5 метра (най-малко), цветът им е сивочерен, в главите приличат на тюлен, тялото им се извива вълнообразно, като понякога тези движения са съвсем отчетливи, и най-сетне гърбът им е покрит с нещо подобно на зъбите на трион. Ето какво ги отличава напълно от познатите китообразни, макар че дишат шумно като тях и това ги издава...

Напълно естествена била възбудата на посетителите; те разказали за срещата на адмирал дьо ла Боделиер, който не само се извинил на Лагрезий, задето се усъмнил в думите му, но веднага изготвил планове за залавяне на едно от животните в плитчините. Плановете му обаче били осуетени от Квантунската криза (Квантунската криза започва през март 1898 г., когато с конвенция полуостров Квантун се дава на Русия под аренда за срок от 25 години. В 1905 г. островът преминава във властта на Япония, която още в 1915 г. обявява, че няма да го върне на Китай след изтичането на договорения с Русия срок. Така избухва Квантунската криза след просрочената 1923 г. – Б. ред.).

Митовите и легендите от източните морета приличат поразително на съвременните съобщения за срещи с морски змейове. В един сборник с вьетнамски митове, наречен „Шиш-Куай“, се разказва за огромна извиваща се морска змия с много перки или крака, която се срещала във водите на Тонкинския залив. И тук, както при Елиан и Ронделе, е използвано сравнението със стеножката, която не само има много крака, но и тялото ѝ се състои от отделни сегменти. Подобно е и животното от мадагаскарската легенда, наречено „Господарят на морето“. Доктор Пети от Парижкия музей събрал за него подробности от местните жители на Мадагаскар и ги включил в своята книга „Риболовът в Мадагаскар“, публикувана през 1930 година:

Господарят на морето се появява рядко и независимо от времето – винаги срещу вятъра. Дължината му е между 21 и 24 метра, а неговото широко, плоско тяло е покрито с твърди плочки, подобни на костната броня по гърба на крокодила, само че по-големи. Опашката му е като на скарида, а краят ѝ е увиснал. Устата е разположена на корема и животното трябва да се обърне по гръб, за да може да нападне. Очите му гледат напред, но са разположени доста встрани и животното вдига и спуска над тях нещо като качулка, която ги предпазва. Когато то излиза на повърхността, главата му свети и излъчва светлина. Движи се с вертикални вълнообразни движения. Някои от жителите на Мадагаскар казват, че животното няма крака. А според други то има предни плавници подобно на кита.

Разбира се, тези фолклорни легенди и разкази на местни жители не доказват нищо, но в същото време потвърждават почти напълно подробностите, посочени в съвременните съобщения за това същество. Има и друго, още по-сигурно доказателство. Едно съобщение от 1883 година

посочва, че някакъв необикновен труп бил изхвърлен на брега в Хонгай, около залива Алонг. Видял го и един от местните жители, Тран Ван Кон, който описал останките едва през 1921 година на доктор Кремпф от Службата по океанография и риболов в Индокитай. Той казал, че гниещото тяло без глава, дълго почти 18 метра, се състояло от дялове, всеки от които имал чифт големи, странично разположени плавници. Отгоре цветът бил тъмнокафяв, а отдолу – жълтеникав. Това описание съвпада както с местните легенди, така и със съобщенията на французите.

Всички посочени дотук данни позволяват да се направи предположение за семейството, към което спада това същество.

Във френските съобщения се посочва, че то се движи с вертикални вълнообразни движения и изхвърля фонтан като кит, а според описанията от Мадагаскар то има чифт предни плавници, също като при китовете. Или, с други думи, напълно възможно е морският змей с множество плавници да е член на семейството на китовете.

Освен това се предполага, че и състоящата се от множество парчета костна броня, за която споменават жителите на Мадагаскар и Тран Ван Кон, била един от характерните белези на древните китове (*Archaeoceti*), вид, от който е и посоченият вече *Zeuglodon*.

Големият брой странични плавници, на които се основава традиционното описание на някаква „стоножка“, не са истински плавници с костна система, а по всяка вероятност са месести израстъци, които може би се придържат с помощта на удължения в костно-кожната защитна обвивка на животното.

Вече е познато предположението на негово преподобие Дж.Г. Ууд, че морският змей с множество гърбици е по всяка вероятност потомък на древните китове (*Archaeoceti*); изглежда правдоподобно и предположението, че морският змей с множество плавници също има връзка с тази група.

Към края на XIX век морските змейове получиха известно признаие. За тях се споменава дори в „Енциклопедия Британика“ от 1886 година, където е дадено едно скептично, но доста отстъпчиво изложение, чийто автор приема, че някои факти не могат да бъдат обяснени с познатите до момента явления. Много учени започнаха да гледат съвсем сериозно на въпроса, особено след като през 1892 година бе публикувана книгата на доктор Аудманс „Големият морски змей“; тази година е изключително важна за развитието на теорията за морските змейове, тъй като тогава умира нейният най-непримирим враг – сър Ричърд Оуън.

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА ДВАЙСТИ ВЕК

Едно от първите съобщения за среща с морски змей през XX век е от 1901 година, макар че събитието став известно едва в 1947 година, когато единият от очевидците, Чарлз Сийбърт, разказва за него в „Сатърди Ивнинг Поуст“. Неговото писмо било едно от многото, изпратени в отговор на статията „Не се надсмивайте над морските змейове!“ от Айвън Т. Сандерсън, публикувана във вестника. През май 1901 година параходът „Гранжанс“ пътувал от Ню Йорк за Белем и в едно хубаво утро дежурният офицер извикал: „Боже мой, вижте там!“

Ние погледнахме в указаната посока и видяхме някакво земноводно животно със сивокафяв цвят. Горната му част напомняше за чудовището, нарисувано в „Поуст“, макар че вратът му не беше нито толкова дебел, нито толкова дълъг.

Главата му бе малко по-удължена и приличаше на крокодилска глава. Когато то отвори устата си, ние можахме да видим редица от зъби с правилна форма, дълги по около 10–15 сантиметра. Изглежда то си играеше на повърхността, като продължаваше да се върти в кръг и извиваше шия, навярно за да погледне към опашката си, ако имаше опашка, разбира се. „Танцът“ му траеше около половин минута, след което то се гмурваше. Тази игра се повтори три пъти. Ние попитахме капитана дали ще отбележи срещата в корабния дневник. Отговорът му бе: „В никакъв случай. Те ще кажат, че всички сме били пияни и аз, господине, ще ви бъде много благодарен ако не споменавате за случая пред нашите представители в Пара или Манаус.“

Изглежда, това е бил гигантски крокодил, подобен на животното, забелязано от борда на „Сакраменто“.

От 1903 година е останала една очевидна измислица. Нейният автор е Джоузеф Грей, втори помощник на борда на парахода „Трескоу“, който според него срещнал някакво страховито чудовище южно от нос Хатъръс. Ненужно е да се добавя, че целият екипаж изпаднал в неописуем страх.

Имаше нещо неописуемо отвратително в тази глава, която от носа

до горния си край беше дълга метър и половина. Аз не съм виждал друг морски обитател с подобна глава. Под челюстта се виждаше нещо като торбичка или увиснала кожа. Носът бе крив и приличаше на навирена зурла... Не си спомням дали имаше ноздри или дихателни отвори. Долната челюст бе издадена напред, а долната устна бе полушръкнала-полувисяща. Видях, че нещо капе от грозната долна челюст. Взрях се и забелязах, че това бе мръсносива слюнка. Не се виждаха зъби, но животното имаше дълги и страховити кътници, подобни на бивните у моржовите... Очите му бяха с червеникава окраска... Те бяха отвесно удължени. В техните тъмни дълбини се криеше някакъв мрачен, зъл блясък, сякаш те бяха събрали в себе си целия страховит, заплашителен дух, който бушуваше в грамадата зад тях.

След като изплашило всички на борда, съществото се обърнало и отплувало – един наистина неочакван край.

От 1903 и 1904 година идват още съобщения за срещи в Индокитай. Първото от тях е от „Шарл Ардуен“, който пътувал от Нант за Хонг Конг през зимата на 1903 година. Един тайфун принудил кораба да потърси подслон в залива Туран, Виетнам, и там кормчията видял във водата огромен тъмен предмет.

Някакъв тъмен двоен предмет се появи на двайсетина метра от кораба; дължината на всяка от частите беше може би около 7,5 метра, а разстоянието между тях не надхвърляше 3,5 метра. Размерите на всяка от частите могат да се сравнят с размерите на голям варел; някакъв настръхнал от шипове израстък придаваше на извитите части доста необикновен вид.

Животното се извиваше змиевидно, а скоростта му се оказва значително по-висока от скоростта на кораба, която, доколкото мога да си спомня, беше около девет възла. Цветът беше мръсночерен. След няколко секунди животното потъна хоризонтално, при което водата закипя яростно.

След няколко месеца, на 12 февруари 1904 година лейтенант Перон от военния кораб „Шато-Рено“ видял отново морски змей в залива Алонг. Нея сутрин Перон измервал дълбочината от един парен катер и изведнъж:

Видях недалече пред мен голям сив предмет, като гръб на

костенурка, който по обща преценка бе с диаметър над три метра; почти в същия миг той изчезна. Предполагам, че е бил кашалот. Катерът продължи да се движи към мястото, където забелязахме животното, и когато се приближихме, ние видяхме на повърхността на водата огромно маслено петно.

Продължихме да стоим на същото място и аз съм доволен, че постъпихме така, защото след малко откъм запад чухме силен шум във водата и видяхме как две огромни превити части от някакво тяло, за което предположихме, че принадлежи на някаква чудовищна змиорка около метър в диаметър, почти се докосват до брега малко по на юг от Рок Шанделие. За моя най-голяма изненада забелязах, че кожата на животното и скалите по брега имаха един и същ цвят – тъмносив с мръсно-жълти петна. От мястото, където се намирах, кожата изглеждаше гладка и равна. Животното се появи за малко и не след дълго двете извити части изчезнаха с познатия ни вече шум... Останах с впечатлението, че е било току-що залято от вълните и се движи с вертикални вълнообразни движения.

Перон разказал за тази случка на лейтенант Л'Ео от „Десиде“ и научил, че лейтенантът също е виждал животното. Постепенно се разчуло, че много хора са виждали чудовището от залива Алонг, чието название, преведено от местното наречие, е твърде показателно: Залива на Дракона. Офицерът Е. Плес'и, един от подчинените на Л'Ео, писал, че „всички офицери от военноморските сили в Индокитай вярват твърдо в неговото съществуване“.

Много от скептиците, между които и сър Ричърд Оуън, настоявали, че очевидците на набедените морски змейове са били във всички случаи пълни невежи по отношение принципите на зоологията, поради което не може да се разчита на точността на техните наблюдения. Предполага се, че следващото съобщение е добър отговор на такива критични забележки, тъй като то е изготвено от двама естествоизпитатели – господата Ж. Никол и Мийд-Уолдоу, членове на дружество на зоолози. И двамата представили доклади в дружеството, а господин Никол разказал подробно за случая в книгата „Три пътувания на един естественик“, публикувана през 1908 година.

В 10 ч. 15 мин. преди обед на 7 декември 1905 година, четвъртък, когато се намирахме на 7 градуса 14 минути южна ширина и 34 градуса 25 минути западна дължина, при дълбочина между 600 и 2200 метра,

господин Мийд-Уолдоу и аз забелязахме едно изключително странно същество, което плуваше на стотина метра от нас и в същата посока, но много по-бавно от кораба. В първия миг видяхме само един гръбен плавник, дълъг около 1,2 метра, който стърчеше на половин метър от водата; този плавник бе с тъмнокафяв цвят и приличаше много на огромен куп морски водорасли. Под повърхността на водата се виждаше съвсем ясно огромно кафеникаво-черно петно, но бе невъзможно да се определи формата на животното. От време на време плавникът изчезваше напълно под водата. Изведнъж пред него се появи змиеподобна шия, дълга около два метра и с дебелина на човешко бедро, която завършваше с глава, оформена като главата на костенурка. Тази глава и шията, оцветени отгоре като плавника, отдолу бяха сребристобели и разпенваха водата със странно лъкатушно движение. След известно време животното остана толкова далече от нас, че не можехме да видим нищо повече.

Господин Мийд-Уолдоу е направил важна забележка, в която се казва: „След като отминахме напред, ние видяхме как то извива шията си наляво и надясно...“ Цветът, формата и шията, която се движела с хоризонтално лъкатушене, говорят, че животното е гигантска змиорка. Схемата на естественика подкрепя това предположение, тъй като на нея не се забелязва ясно изразена връзка между главата и врата, а това е типично за рибите. В същност дългият врат е удължено тяло.

Една година по-късно дошло съобщение от холандския параход „Ява“, намиращ се на 600 мили от Сомалия.

Според описанието, направено в корабния дневник от офицера Ж. Волеванс, животното било гигантски крокодил или нещо подобно.

На 15 октомври 1906 година на 10 градуса 7,5 минути северна ширина и 59 градуса 23 минути източна дължина морякът Ж.А. Спруйт видял, по негова преценка – на около 180 метра, главата на морско чудовище, вдигната на около 2 метра от водата; по форма тя приличала на главата на кайман, била кафява, с гладка кожа, а от нея направо започвало тяло със същия цвят.

Следващите три съобщения се отнасят до дълговратия морски змей, който, изглежда, преобладава през ХХ век.

През 1907 година за морски змей ни съобщава сър Артър Ростърн, по това време старши-помощник на „Кампания“, която срещнала животното на 26 април недалеч от Корк, Ирландия. То се показало като тъмен

предмет, щръкнал на 2,7 метра над водата и само на 45 метра от кораба. Смаяният Рострън описва случката по следния начин:

Животното бе толкова необикновено, че си спомням как извиках високо: „Но то е живо!“ Мнозина са слушали такива приказки за чудовища и са се отнасяли така недоверчиво, че аз исках, както никога досега, да имам фотоапарат в ръцете си. Тъй като нямах, направих възможно най-доброто и нахвърлях върху бялата стена на командния мостик скици на животното в профил и анфас; то се въртеше от една страна на друга, сякаш искаше всички да го видят, и приличаше на птица, която кълве на някоя поляна.

През 1910 година идва съобщение от северната част на Атлантика, направено от Ф.У. Ееп, трети помощник на парахода „Потсдам“. То се появило в холандския вестник „Недерландше Зеевезен“:

Отблизо ни се стори, че прилича на гигантска змия, дълга 36–39 метра и около шейсет сантиметра в диаметър. Движеше се много бързо. От време на време тя издигаше главата си почти перпендикулярно от водата на височина между 2,5 и 3 метра и оставаше в това положение няколко минути, след което изчезваше отново. Двете движения се придружаваха от мощно разплискване на водата, която се издигаше на почти триметрова височина; опашката, която бе плоска и с раздвоен край, вдигаше също така високи вълни. ВВиждаше се и една извивка на тялото. То беше тъмносиво отгоре и бяло отдолу; това се забелязваше съвсем ясно по главата. Ние наблюдавахме животното в продължение на три минути.

Това е едно от малкото съобщения за дълговрат морски змей с раздвоена опашка, за каквато споменава и капитан Сиймор от „Хауп он“. Навярно „опашката“ – това са две задни перки, които имат тюлените и морските лъвове.

На следващата година подобно същество било забелязано в същия район и от Ж.А. Либау от борда на холандския параход „Амсфелдийк“. Той записал в корабния дневник следното:

В 13 ч. 30 мин. на 19 август, събота, видяхме животно, което навярно беше морски змей. Нашето внимание бе привлечено внезапно от нечий мощни удари по водата; на около 18 метра от бакборда се виждаше

голям куп пяна, а в средата му – някакво животно с тъмен цвят.

След няколко секунди от водата внезапно се показа тяло, което се издигна на около 2,5 метра над повърхността; виждаше се гръб с дължина 9 метра. Животното остана в това положение цели десет секунди, след което падна със силен плясък във водата и изчезна в дълбочините. Диаметърът на онази част на колоса, която се виждаше над водата, бе около 75 сантиметра. По всяка вероятност голям дял от тази част съставляваше главата. Тя потъна постепенно заедно с тялото. Стори ни се, че диаметърът на главата е малко по-голям от останалия дял, който успяхме да видим. Гръбът бе тъмен, а коремната част имаше значително по-светла окраска. Животното се появи изведнъж, а и разстоянието не беше малко, така че не успяхме да го разгледаме по-подробно.

Двете съобщения от 1912 година се отнасят несъмнено за морски змейове от вида на гигантската змиорка. Първото от тях направил А.Ф. Роджър, трети помощник-капитан на „Куийн Елинър“; срещата със змиорката се състояла, когато минавали покрай нос Матапан (известен още като нос Тенарон. – Б. ред.) на гръцкото крайбрежие. Роджър разказал за случая много по-късно във връзка с едно предаване на Би Би Си от 1961 година за морските змейове. Той видял как животното плувало успоредно на кораба; според него то било дълго около 9 метра с диаметър 45 сантиметра; имало пъстра окраска и приличало на огромна змиорка. Второто съобщение, направено по-късно през същата година, идва от капитан Рuzер и старши-помощника на „Императрица Аугуста Виктория“, които видели подобно същество недалеч от нос Прол, Южен Девън. То било по-малко от морския змей видян от „Куийн Елинър“ – дълго около шест метра, с диаметър 45 сантиметра; окраската му била като на змиорка – сивосинкав гръб и безцветен корем.

През 1913 година се появило едно изненадващо съобщение за същество, което навярно било млад морски змей, забелязан на брега! За него разказал Хартуел Кондор, минен инженер, който изследвал малко познатата територия между Макуане и Форт Дейви по южното крайбрежие на Тасмания. Двама от подчинените на Кондор му казали, че един ден видели в околността необикновено животно и той съобщил за случая на господин Уолъс, секретар по минното дело на Тасмания, който от своя страна го споделил с пресата:

Животното било видяно от Оскар Дейвис, старши ръководител на проучванията, и от неговия помощник У.Харис, които работят под мой

надзор.

... Познавам и двамата от много години и вярвам напълно в тяхната съдържаност, интелигентност и точност. На 20 април те вървели по крайбрежието малко преди залез слънце. Денят бил спокоен и малки вълнички се плискали по брега, когато те забелязали на около осемстотин метра под дюните някакъв тъмен предмет, който за тяхна голяма изненада показвал признаци на живот. Приблизихи се до него на разстояние един пушечен изстрел. Когато дошли на около трийсет и пет метра, животното внезапно се надигнало и се втурнало към водата. След като отплувало на трийсетина метра от брега, спряло и се обървало, подавайки само главата си в продължение на пет секунди, след което се гмурнало под водата и изчезнало.

Ето и характерните му белези: било дълго около 4,5 метра. Главата му била много малка, почти колкото главата на торбесто куче. Вратът му бил масивен, извит и плавно се сливал с туловището. Нямало ясно очертана опашка или перки. Имало козина, като грива на дорест кон с лъскав и добре пригладен косъм. Виждали се четири крака. Животното се придвижвало със скокове, като извивало гърба си и прибиращо тялото си, така че отпечатъците на предните и задните крака почти се сливали. Следите по пясъка били съвсем ясни. Виждали се кръгообразни отпечатъци с диаметър около 22,5 сантиметра, разположени извън отпечатъка на тялото. Не е ясно дали има плавателна ципа. Животното се движело много бързо. Докато то тичало към водата, едно торбесто куче го следвало с мъка и било изпреварено с около 9 метра. Когато го изненадали, странното животно се изправило на задните си крака и се обървало. След като застанало на четири крака, оказало се, че е високо между 1 и 1,2 метра.

Двамата очевидци познават добре тюлените и така наречените морски леопарди, които се срещат по това крайбрежие. Те са виждали както преди събитието, така и след него снимки на морски лъвове и други морски животни, но нито едно от тях не приличало на съществото, което срещнали.

По всяка вероятност животното трябва да се отнесе към някои членове на тюленовото семейство, макар че са налице и някои различия. Морските лъвове, влакнестите тюлени и моржовете, които могат да доближават задните и предните си крака и се придвижват с подскоци, не са характерни за Тасмания. По южното и по западното крайбрежие на Австралия се срещат два вида морски лъвове; възможно е те да са се

отклонили към Тасмания, но тяхната дължина е едва 2,4 метра, вратовете им са къси и следите, които оставят, не са толкова големи, колкото отпечатъците, видени от хората на Кондор.

Напълно възможно е това животно да е било млад представител на дълговратите морски змейове, подобни на вида *Megophias*, предложен от Аудманс, но без дълга опашка.

Още в началото на Първата световна война корабите били принудени да се срещат с много по-ужасни подводни страшилища, отколкото са морските змейове.

От военните години са известни седем съобщения за срещи с чудовищата, едно от които било изпратено от спасения екипаж на бойния кораб „Хилъри“. Два дни преди да бъдат потопени от подводница, от кораба стреляли и по всяка вероятност убили някакво беззащитно същество с множество гърбици, срещната недалеч от ирландските брегове. Има и две недвусмислени донесения за крокодилообразни същества, забелязани от подводници. Първото от тях е направил през 1915 година капитан III ранг Фрайхер фон Форстнер, командир на подводница „U 28“.

На 30 юли нашата подводница торпилира английския параход „Ай-бъриън“ (5223 тона), който пренасяше богат товар през северната част на Атлантика. Параходът, дълъг 180 метра, потъна бързо, като носът му стърчеше почти отвесно във въздуха; на това място дъното е дълбоко около 2000 метра. Двайсет и пет секунди след потъването на парахода стана страшна експлозия. Не знаем точно каква е била дълбочината, но няма да грешим много, ако я приемем за около 900 метра. Малко покъсно от водата излетяха останки от разбития кораб и някакво гигантско морско животно, което се гърчеше мъчително; те се издигнаха на височина между 18 и 30 метра. По това време на командния пост бяхме аз и дежурните офицери – главният механик, навигаторът и кормчията. Всички видяхме едновременно това чудо на моретата. Ние не можахме да определим вида му, тъй като, за съжаление, не го намерихме нито в „Брокхауз“, нито в „Брем“ (известни енциклопедични помагала на немски език. – Б.пр.). Не успяхме да направим снимка, защото животното потъна само за 10–15 секунди... То беше дълго около 18 метра, приличаше на крокодил и имаше четири крайника с мощни стъпала и плавателна ципа, а опашката му беше заострена. За мен няма нищо странно във факта, че животното е било изхвърлено от голяма дълбочина. След експлозията „подводният крокодил“, както нарекохме животното, е бил изтласкан нагоре от ужасното налягане, за да изскочи от водата поразен и

с широко раззината уста.

Тъй като не е възможно торпилираният кораб да потъне на 900 метра дълбочина само за 25 секунди, навярно животното се е намирало някъде близо до повърхността, когато взривът го е изхвърлил във въздуха. Съобщението на Форстнер излиза в „Дойче Алгемайне Цайтунг“ през 1933 година, а скоро след това друг командир на подводница, Вернер Ловиш, разказва за среща с подобно животно в Северно море през 1918 година. Вечерта на 28 юли той и един от членовете на екипажа на подводница „U 109“ видели огромно животно с дълга глава, крокодилоподобни челюсти и крака с ясно очертани стъпала.

През 1919 година Ж.Макинтош Бея, адвокат в Шотландия, прекарвал почивката си в риболов на Оркнейските острови и там видял морски змей, за който местните рибари разказвали често. На 5 август той излязъл със свои приятели и местни жители, за да претърсят капани за раци между Бримс Нес и Тор Нес, Към 9 ч. 30 мин. един от рибарите привлякъл вниманието на всички към някакво същество, което се появило съвсем спокойно на повърхността недалеч от тях. Бел направил малка скица и я придружил със следното описание на случая:

Аз погледнах и наистина видях на трийсетина метра от лодката някакъв изпъкнал врат, дебел колкото преден крак на слон, покрит със същата груба кожа, каквата има слонът. На върха му се виждаше глава, която пропорционално беше много по-малка; но имаше същия цвят. Тя приличаше на кучешка глава и се изостряше към носа. Очите бяха малки и черни; с такъв цвят бяха и мустаците. Според мен вратът стърчеше на близо 1,8 метра, а може би и повече, над водата. Тялото, потопено във водата, изглеждаше тъмнокафяво; към краищата то ставаше по-светло, а в самия край бе почти сиво. В средата на тялото се виждаха две перки или плавници, а в края имаше още две. Според моите приятели то тежеше 2–3 тона, а някои твърдяха, че е между 4 и 6 тона. То се скри, след което заплува покрай лодката на около три метра дълбочина; така постъпвало винаги. Всички го видяха съвсем ясно, а приятелите ми казаха, че са го срещали много пъти и то винаги плувало по един и същ начин, след като се покажело на повърхността. Те ми казаха още, че предната година го срещнали почти на същото място. Според тях това било обичайно. През тази година (1919) то се показало за последен път според „графика“ си напоследък. Животното не се появило през следващите 2–3 години, а след това било забелязано само веднъж.

Това съобщение, както и случаят в Тасмания, изглежда, се отнася за дълговратия морски змей, който няма опашка, а чифт задни перки, подобни на тюлена и на морския лъв.

Навярно топлите води покрай бреговете на Калифорния са любимо убежище на морските змейове; жителите по западното крайбрежие се гордеят много със своите местни чудовища – „Бобо“ от нос Сан Мартин, „Старца“ от залива Монтерей и „Чудовището“ от Сан Клементе, за което са събрани най-много данни. Навярно всички тези животни са гривести морски змейове с големи очи. Ето едно подробно описание на Чудовището от Сан Клементе, направено от Ралф Бандини, секретар на Клуба за риболов на риба-тон, който през септември 1920 година ловял риба близо до Сан Клементе заедно със своя приятел Смит Уорън. Към осем часа сутринта се случило следното:

Внезапно аз забелязах как над повърхността се показва нещо голямо и тъмно. Взех далекогледа и видях гледка, която ме накара да подскоча! На цели три метра над водата се издигаше голяма стълбовидна шия с глава... Навярно дебелината ѝ беше между 1,5 и 1,8 метра. По нея висеше нещо влажно, подобно на грива от груби косми или кичури фини водорасли. А очите – именно те приковаха вниманието ми. Бяха огромни, подчертано изпъкнали и кръгли. Диаметърът им бе не по-малко от трийсет сантиметра!

Отправихме се натам и аз видях през далекогледа как животното се скрива. Без бързане... спокойно и величествено... то потъна и изчезна на около четвърт миля от нас.

Бандини, който описва случая в своята книга „Сбити редове“, видял животното още два пъти в същите води, но разстоянието било по-голямо, отколкото при първата среща. Имало още много други очевидци, между които и Джордж Фарнсуърт, председател на Клуба за риболов на риба-тон, който дава следното описание:

Диаметърът на очите му беше трийсет сантиметра и те не бяха разположени отстрани, както при рибите, а по-напред. То имаше голяма грива от косми с дължина почти шейсет сантиметра. Ние бяхме на по-малко от трийсет метра от него, когато то потъна. Това не беше морски слон, а някакъв бозайник, защото в противен случай не би останал на повърхността толкова продължително време.

Дж.Чарлз Дейвис, автор на многотройни трудове по риболов, разговарял с всички очевидци, до които успял да се добере, и казва: „Имах едва ли не чувството, че са направили запис и всеки един от тях го пуска... Разговарях с всеки от тези хора поотделно и никой от тях не знаеше, че съм разпитвал някого за Чудовището от Сан Клементе!“

През 1923 година идва съобщение за среща с чудовище в устието на Темза, на място, известно като „Блек Дийп“ („Черната дълбочина“ (от английски). – Б.пр.), което било затворено за корабоплаване в продължение на осем години след този случай. Очевидци били капитанът и екипажът на военния кораб „Келит“, който правел наблюдения към девет часа сутринта в едно лятно утро. Капиан Хейзърфут и капитан Ш ранг Садърн забелязали някакъв дълъг врат, който се показал на около 180 метра от кораба. Той се издигнал на 2 метра височина, след което потънал; малко по-късно се появил отново и останал над повърхността на водата в продължение на няколко секунди. Капитан Хейзълфут направил груба скица на животното.

През 1934 година някакъв морски змей бил наблюдаван отново на сушата, този път в безинтересните околности на Файлей в Йоркшър. На 1 март съобщението се появило във в. „Дейли Телеграф“.

Господин Уйлкинсън Хърбърт, пазач по крайбрежието на Файлей, казва, че през миналата нощ, която била безлунна, видял някакво странно същество на брега. Той се движел покрай Файлей Бриг – дълга редица скали, когато: „Внезапно чух ръмжене, сякаш пред мен имаше много кучета. Приближих се, запалих фенерчето и на по-малко от два метра пред мен се изпречи огромен врат, щръкнал на 2,5 метра във въздуха!“

Главата му беше направо смайваща – с огромни, втрещени в мен костенуркови очи и с уста, широка цели трийсет сантиметра. Обиколката на врата навярно беше около метър. Изглежда и чудовището бе изненадано не по-малко от мен. Осветих земята с фенерчето и видях тяло, дълго почти девет метра. Помислих си: «Това място не е за мен» и започнах да хвърлям по него камъни. То се отдалечи, като ръмжеше много силно, а аз успях да видя, че голямото черно тяло има две гърбици и четири къси крака с огромни перки. Опашка не забелязах. То се движеше бързо, като се поклащаше встрани и изчезна в морето. Погледнах надолу от върха на крайбрежната скала и видях на около триста метра в морето две очи, които светеха като факли.“

Този разказ се отнася за дълговратия тип морски змейове, който по външност прилича почти напълно на животното, срещнато на тасманийския бряг през 1913 година. То подскачало, като извивало гърба си, а животното от Файлей се движело с поклащане. И двете съобщения биха могли да се отнесат към тромавия вървеж извън водата на членовете на тюленовото семейство, така че по всяка вероятност този вид морски змейове е свързан с перконогите.

По-голямата част от морските змейове, за които стана дума дотук, се разграничават съвсем лесно по категории, но се срещат и изключения – когато животното е описано доста неясно. Ето един подобен случай от 1972 година, за който господин А.К.Енкъл от Есекс разказва в писмото си до Тим Динсдейл:

През август 1936 година обикаляхме с колата и този път вкарахме фургона в едно място за паркиране в Мъндсли по норфъкското крайбрежие.

Групата ни се състоеше от господин и госпожа Савидж, моята съпруга Марджори и мен. След вечерята Леели (Савидж) предложи да направим една последна обиколка по брега, докато съпругите ни подредят нещата. Слязохме от скалите долу на брега. Изведнъж Леели каза: „Алек, гледай там!“ Онова, което той ми сочеше, бе далеч, а и вечерта се спускаше вече, така че ми трябваша три-четири секунди, преди да го видя, но контурите му се очертаваха съвсем ясно. Виждаха се пет закръглени гърбици, дълъг врат и глава, която сочеше право напред под прав ъгъл спрямо врата и бе като глава на голяма змия; животното се движеше със страшна скорост, отдалечавайки се от нас на югоизток.

Според господин Енкъл гърбиците не се движели и не променяли формата си, а цветът им бил тъмнокафяв, почти черен. Той направил скица.

Гърбиците изглеждат прекалено големи и многобройни в сравнение с гърбиците на морския змей от американските води. Съществува не прилича и на скандинавския вид змейове – различни са цветът и дължината на врата; към това трябва да се добави и фактът, че гърбиците не се извивали вълнообразно както става при животните с гъвкав гърбначен стълб; от друга страна, тези гърбици са прекалено остри, за да се свържат с гърбначния стълб. Според мен най-важните отличителни белези са дългият врат, малката глава и „страшната скорост“. Вече стана дума, че дълговратият тип морски змейове би могъл да бъде причислен код

перконогите, а тези животни се движат много бързо във водата. При движение с голяма скорост е напълно възможно да се появят мними гърбици по тялото им, покрито с пласт тлъстина. В същност тези гърбици са вихрови вълни, причинени от повърхностното триене на водата в тлъстините по тялото. И така, по всяка вероятност морският змей на господин Енкъл е бил представител на чудовищата с дълъг врат.

През 1937 година идва съобщение от Шотландия, и по-точно, от Петлънд Скерис – малка група островчета, недалеч от Оркнейските острови. Съобщението е направено от господин Джон Р. Браун и се появява в „Оркейдиън“.

Снощи господин Скот ни разказа за някакво чудовище, забелязано около остров Феър. Самата истина е, че аз никога не съм вярвал в чудовища, но днес видях нещо, което не съм срещал никога досега.

Беше по обед и ние работехме на кея при Ийст Енд, когато погледнах случайно към морето и видях, че на едно място то е побеляло така, както става около подводните скали. Знаех, че точно там няма никакви скали и затова продължих да гледам. Тогава видях как от водата се издига под ъгъл от почти 45 градуса някакъв голям предмет, дълъг между 6 и 9 метра. Той имаше кръгла форма и нещо като глава отгоре, но разстоянието беше почти половин миля и аз не съм напълно сигурен. Извиках към другите двама мъже, но още преди да го забележат, то изчезна внезапно; все пак те видяха пяната на същото място. Продължихме да се вираме още дълго време, но то не се появи отново.

Макар че разстоянието попречило на господин Браун да забележи подробности от главата и врата на животното, по всяка вероятност това е бил дълговратият тип морски змей.

През 1938 година недалече от брега на Саутуолд, Съфък, се появил морски змей, за който се споменава във в. „Дейли Мейл“ и в. „Дейли Мирър“. Сутринта на 21 октомври Ърнест Уотсън и Уилям Херингтън излезли с лодка, за да заложат мрежите си близо до буя при Саут Еърнард. На връщане забелязали с изненада някакво огромно животно, показало врата си над водата на по-малко от четиридесет метра от лодката. След малко то се втурнало напред със скорост от 30 възла и скоро потънало сред облак от кипнала пяна. Според тях животното било дълго около 18 метра, а окраската му била тъмносива.

Известни са много сензационни истории за кораби, потопени от морски змейове, но от 1947 година има едно подробно съобщение за

среща, при която жертва станало животното. На 30 декември параходът „Санта Клара“ се намирал при спокойно море недалеч от Северна Каролина, когато третият помощник Йон Акселсон привлякъл вниманието на старши-помощника Уилям Хъмфрис и навигатора Джон Ригни върху някаква глава, подобна на змийска, която се появила на около 9 метра от дясната страна на кораба. Капитан Джон Фордън дал за публикуване следното подробно съобщение:

Тримата наблюдавали животното, без да могат да повярват на очите си, а в това време то се изравнило с мостика, на който се намирали те, и останало зад кърмата. Лицевата част на главата му била 75 по 60 сантиметра, а профилът ѝ бил около 1,5 метра. Тялото имало цилиндрична форма с дебелина около 90 сантиметра, а диаметърът на шията бил приблизително четиридесет и пет сантиметра. Когато чудовището се изравнило с мостика, те видели как около тях водата се обагрила в червено. Видимата дължина на тялото била почти 10,5 метра. Предположихме, че водата се е оцветила от кръвта на животното, разрязано от носа на кораба на две части, но тъй като на срещуположния борд нямало човек, никой не могъл да каже каква част се е намирала от другата страна. Чудовището се разтърсвало, сякаш било обхванато от предсмъртни гърчове, още от мига, когато било забелязано, чак докато изчезнало в далечината зад кърмата. Кожата на животното била тъмнокафява, мазна и гладка. Не се виждали плавници, козини или издутини по главата, врата и видимата част от тялото.

Тъмната гладка кожа и отсъствието на плавници подсказват, че нещастното същество е морски змей от вида на гигантските змиорки.

Годините са ни оставили няколко съобщения за морски змейове покрай бреговете на Британска Колумбия. В тях се говори за морски змей с грива и големи очи; най-типично в този смисъл е съобщението на Джордж Гагърс от остров Ванкувър, който видял животното през 1947 година по време на риболов.

На около 45 метра от лявата ми страна забелязах глава и врат, стърчащи на 1,2 метра над водата; от главата в мен се визираха две смолисто-черни очи, широки около 8 сантиметра. Животното направо ми се стори нереално. Не бях виждал никога нещо подобно. Главата му изглеждаше толкова широка. колкото и вратът – почти 45 сантиметра и нашарена от сиви и светлокафяви петна...

След като ме гледа почти цяла минута, то се обърна, при което можех да видя темето и врата му. Изглежда имаше нещо като грива – по-скоро кичури от израстъци, отколкото истински косми. Напомняше дюшек, разперен по средата, от който се показват валма памучна вата. Гривата бе тъмнокафява.

Горе-долу по същото време подобно животно било забелязано недалеч от полуостров Гауър в Уелс от господин А.Г.Томпсън от Суонси, който описва случая в своята книга „Пътуване из Гауър“, публикувана през 1950 година. В първия миг той помислил, че предметът, забелязан от него от върха на висока крайбрежна скала, бил дънер, когато:

Изведнъж единият край се помръдна и стана ясно, че това бе глава с грива, също като конска глава, която се бе изправила над водата и гледаше към големите камъни в подножието на скалата. Колко невероятно!!! Чудовището остана в това положение няколко минути, а след като гледката навярно го задоволи, то се гмурна във водата с две отчетливи вълнообразни движения на задната част на тялото си. Какво наистина непознато усещане!

През 1956 година екипажът на товарния параход „Рапсъди“ съобщил за среща с огромна костенурка с бяла черупка на юг от Нова Шотландия, където подобно животно се било появявало още през 1883 година. Чудовището, видно от борда на „Рапсъди“, било дълго 13,5 метра, а плавниците му – 4,5 метра. За подобни същества се споменава само четири пъти; това е недостатъчно, за да се признаят те за реалност, макар и да се знае, че някога наистина да са живели гигантски костенурки. Днес най-едрият жив вид е така наречената „голяма костенурка“, максималната дължина на която е 2,7 метра, но през Кредния период, завършил преди около 70 милиона години, живял един вид костенурки, чиято дължина била в границите между 6 и 7,5 метра, а може би и повече. Това е видът, известен като Archelon (Archelon – гигантска древна костенурка. – Б.пр.), вкаменени остатъци от който били намерени в Канзас. Напълно възможно е тези костенурки да са оцелели в моретата, така както е станало с техните по-дребни роднини, още повече, че и различни естествоизпитатели от по-ранно време споменават за гигантски костенурки. През третото столетие Елиан пише за костенурки в Индийския океан, чиито черупки били с диаметър 7,3 метра. Използвали тези черупки за покриви на малки жилища. В IX век Ал Идриси (арабски

географ и пътешественик. – Б.пр.) пише за костенурки с дължина 9 метра, които обитавали водите около Цейлон. Наистина, това не са доказателства, а и срещите с тях са малобройни, но не трябва да се изключва напълно възможността за съществуването на такива животни в днешния океан.

През юни 1961 година господин О.Д.Расмусен от Тонбридж, Кент, пише до в. „Дейли телеграф“, за да разкаже за морски змей, забелязан от него, семейството му, екипажът и останалите пътници от парахода „Тайюен“ южно от Филипините.

Животното имаше тъмна кожа; пропорционално главата му наподобяваше главата на змия, а конусовидната шия се разширяваше надолу до водата почти един и половина пъти в сравнение с дебелината на врата зад самата глава.

Когато вратът изчезна под водата, появиха се две гърбици, а след тях се очерта нещо като „килватер“, дължината на който бе почти колкото разстоянието между вратите в игрище за крикет (около 70–80 метра. – Б.ред.).

Това същество плува успоредно с нас в продължение на половин час, след което се заотклонява постепенно наляво в западна посока и изчезна от погледите ни след още толкова време. „Тайюен“ се движеше със скорост от десет възла, следователно и животното плуваше със същата скорост.

За жалост господин Расмусен не сложил дата на своето съобщение, но добавил към него една превъзходна скица.

Следващото съобщение направила госпожа Лилиън Лоу от Харборн, Бирмингам, която разказва в писмо до Том Динсдейл за следната случка, станала на 21 юни 1965 година по западното крайбрежие на Шотландия.

Тримата със съпруга ми и моята братовчедка бяхме застанали на края на вълнолома в Мингън, Кипчуън, и гледахме морето, което беше като огледало, без ни най-малка бръчица на повърхността на замъка Мингън.

Аз видях как на около деветдесет метра от брега във водата се появи нещо, което взех за тюлен. Но ето, че на метър зад първия предмет се появи втори. Докато те се движеха, аз разбрах, че са част от един и същ обект. Запитах; „Какво е това?“ Съпругът ми забеляза веднага

животното, но не каза нищо. По-късно той призна, че бил толкова сликсан, та чак не можел да говори. Видял под водата огромно тяло с дължина около 12 метра. След известно време той каза, че това навярно е подводница. Но тогава забеляза нещо като крака или перки отстрани на тялото, които раздвижваха водата под повърхността. Аз и моята братовчедка виждахме само две гърбици, които се движеха с постоянна скорост. Чакахме да чуем мнението му, но моят съпруг не можа да каже нищо повече, освен че през целия си живот не е виждал нещо подобно. Двете тъмни и блестящи гърбици не изменяха формата си, а кожата напомняше козина. Бях нетърпелива да го видя през бинокъла, но в мига, когато го зърнах, то се потопи.

Трябва да отбележа, че съпругът ми успя да го разгледа много добре. Освен това той бе виждал гигантски акули около корнуолското крайбрежие и бе твърдо убеден, че животното е нещо, което не бе срещал никога дотогава.

Изглежда, това същество е някой от дълговратите морски змейове, чийто гръб е покрит с тлъстина, от която се образуват гърбиците, показали се над водата.

През октомври 1966 година Джордж Аштън от Шефийлд бил на почивка със съпругата си на нос Сейнт Леонардс, близо до Скегнес. Двата вървели покрай брега, когато зърнали само на деветдесет метра във водата морски змей, за който се разказва в съобщението, отпечатано в „Скегнес Стандърт“:

Главата му беше като на змия, а зад него се влачеха шест или седем заострени гърбици. Отначало помислих, че е дънер, но то се движеше с около осем мили в час успоредно на брега, Гледахме го как идва откъм нос Сейнт Леонардс, докато изчезна в посока към Ингоулдмелс.

Лично аз не вярвах на тези неща и се опитвах да убедя самия себе си, че съм видял ято птици над водата. Бях готов да го сметна дори за малка подводница, но след като го наблюдавах известно време, реших, че е невъзможно.

Последните съобщения за срещи с морски змейове от Корнуол – земя на много легенди за необикновени същества, едно от които е дълговратото чудовище от залива Фалмът. Местните жители го наричат „Моргар“ което значи „Морски гигант“. От нашия век са известни няколко неясни и изолирани съобщения за това същество, но през последните

няколко години се появи серия от достоверни разкази на очевидци, подробности от които намериха място в местния вестник „Фалмът Пакиг“.

В една слънчева септемврийска вечер на 1975 година госпожа Скот и господин Райли забелязали някакво огромно животно недалеч от нос Пенденис. Според тях то имало малка глава с два къси рога и дълъг врат, по който се виждало нещо като груба козина или израстъци. Докато го гледали, животното се потопило за няколко секунди, след което се появило отново, захапало нещо, подобно на змиорка.

През януари 1976 година господин Дънкън Вайнър, зъботехник от Труъроу, видял някакъв предмет, който се носел на няколкостотин метра от нос Роузмилиън. Отначало той забелязал някаква тъмна гърбица, която взел за гръб на кит, но след малко от водата се изправил дълъг врат. Според господин Вайнър дължината на животното била между 9 и 12 метра.

От същия месец има още две съобщения. Първото направила госпожица Амелия Джонсън. Тя се разхождала по нос Роузмилиън, когато видяла как някакво огромно животно се появило на повърхността на водата в залива Фалмът. То имало две гърбици и приличало на „някакъв праисторически динозавър с шия – дълга колкото стълб за улично осветление“. Тони Док Шиилс, ревностен изследовател на подобни явления, направил скица на животното по указания на госпожица Джонсън.

От месец януари е и съобщението на господин Джерълд Бенет от Севорган, който видял един следобед необикновено същество, плуващо в река Хелфърд. Той казал, че над водата се виждала част от животното, която била „около 3,5 метра, с дълга шия“.

Към края на януари някакъв странен труп бил изхвърлен на Дъргън Бийч. Открила го госпожа Пейн от Фалмът; тя и останалите очевидци били смаяни от вида му. За съжаление вълните го отвлекли обратно в морето, преди да бъде организирана официална експертиза.

През месец март „Фалмът Пакиг“ поместил снимка на „Моргар“, направена от някаква жена, която се представила като Мери Ф. Тя заявила, че е видяла чудовището около нос Трефъсис; според нея дължината му била най-малко 5,5 метра; то било с извит гръб, дълга шия, малка глава и черно-кафеникава окраска. Снимката отговаря на описанията на очевидците и изглежда достоверна, но Мери Ф. не изпратила негативите и не пожелала да посочи фамилията си име и адрес. Всички усилия да я открият останали напразни. Нейната съдържаност е обяснима донякъде, особено като си спомним подигравките, с които били посрещани разказите на повечето очевидци, но за жалост първата снимка на морски змей

не се намира извън всяко подозрение.

Следващото съобщение е от месец май. Негови автори са Тони Роджърс и Джон Чамбърс, двама лондонски банкери, които били на почивка във Фалмът. Те публикували съобщението във „Фалмът Пакит“. Те ловели риба от скалите при Парсънс Бийч в устието на река Хелфърд, когато: „Внезапно нещо се появи във водата на около 130–180 метра. На цвят беше сиво-зелено и ни се стори, че има големи гърбици. Появи се и друго животно, по-малко от първото. Наблюдавахме ги в продължение на десетина секунди, а и те гледаха право към нас.“

По време на горещините през август 1976 година господин Джордж Виникомб, рибар от Фалмът, срещнал морски змей и разказал за случая на Дейвид Кларк, редактор на списанието „Корниш Лаиф“.

Ловяхме риба в канала около мястото, където са потънали кораби по време на войната. Беше хубав ден, ясен и спокоен. Аз погледнах през десния борд и видях онова нещо във водата. Помислих, че е обърната лодка. След като го разгледахме, заприлича ни на гърба на мъртъв кит, само че имаше три гърбици; беше дълго между 5,5 и 6 метра. Тялото му беше черно, но малко по-светло под повърхността. Внезапно главата му се появи над водата на около един метър от тялото. То ни гледаше; спогледахме се и ние с моя помощник. Той каза: „По дяволите, какво е пък това?“ В този миг главата изчезна и тялото потъна. Аз съм рибар от четиридесет години, но никога не съм виждал подобно нещо.

През ноември самият Дейвид Кларк видял „Моргар“ в устието на Хелфърд. С него бил и Тони Док Шийлс, който настоявал, че може да установява телепатична връзка с морските змейове! Кларк пише:

След като разговарях с Док Шийлс за Моргар, той се съгласи да го снимам на река Хелфърд, когато „вика“ чудовището по магичен път! В ранното утро на 17 ноември, сряда, миналата година, ние отидохме с кола до село Монън и се спуснахме с мъка по скалите до каменистия бряг под черквата. Прилежно заснех Док, който размахваше вълшебната си пръчица към вълните, а освен това улових няколко пъти в кадър и реката, по която поемаха рибарски лодки, изчакващи прилива. И Док направи няколко цветни снимки на местата, където бе виждал Моргар по-рано, Докато го чаках, аз хвърлях във водата камъни, за да се загрее, и в един миг Док ми показва някакъв предмет в средата на реката. Това беше малка глава, която надзърташе над водата. Изкачихме се на големите

камъни, за да виждаме по-добре, и аз поставих телеобектив на моята камера. Предметът се приближи бавно и аз се уверих, че това е глава, навярно на тюлен. Животното се приближи на 20–25 метра, плувайки зигзагообразно из реката. Едва когато го видях отстрани, аз забелязах, че неговата зеленикавочерна глава се намира на дълъг извит врат, който беше по-тънък от шия на тюлен. Сред вълните се виждаше част от него, дълга около 1,5 метра. След това на около три метра зад главата и врата водата се раздвижи бавно и изведнъж на повърхността изскочи леко закръглено, блестящо тяло. (По-късно Док каза, че е виждал две гърбици.) Главата беше заоблена и завършваше с „тъп“ нос, а на върха ѝ се виждаха две малки кръгли „пъпки“. Док и аз снимахме и си крещяхме един на друг, но трябва да си призная, че изпитвах страх, като гледах как животното се стрелка насам-натам. Очевидно то ни беше видяло. В този миг моето куче започна да лае, защото искаше аз да хвърлям още камъни. Чудовището обърна главата си към нас, разтвори уста и изчезна в бързо въртящата се около него вода. Ние стояхме още половин час, но не видяхме нищо повече.

За съжаление задвижващият механизъм на камерата на Кларк превъртял многократно, така че всички негативи били повредени. Снимките на Шийлс били нормални, но животното е заснето отдалече и подробностите не личат. При голямо увеличение на снимките се вижда малка глава и врат, по-голямата част от който се намира под водата. Снимките са интересни като доказателство, но са неубедителни, макар и Кларк да настоява, че са на видяното от него животно.

Дейвид Кларк е бил винаги скептик по отношение на морските змейове. Той все още продължава да не вярва, но признава, че вече не е така сигурен в своите възгледи.

ПЕТА ГЛАВА ЕДНА КЛАСИФИКАЦИЯ

Дотук разгледахме подробно около 1/4 от четиристотинте достоверни описания на морски змейове. Освен тях има още около 200 заблуди, измислици и съмнителни разкази, които за по-голяма прегледност останаха извън тази книга. Сега трябва да подредим достоверните съобщения според техните най-характерни особености и да предложим към коя група спадат или от коя група са произлезли срещнатите непознати животни. Навярно единственият учен, заел се съвсем обективно с тази задача, е доктор Бернард Хъвелманс от Холандия. По-голямата част от тази глава е съставена въз основа на негови заключения. В края на книгата е представен списък на срещите с морски змейове и вероятната саможичност на обектите (Поради табличния вид този списък не е включен във файла).

Като че ли има седем основни групи, към които могат да бъдат отнесени големите и непознати морски същества. Аз мисля, че трябва да изключим възможността някое от тях да е безгръбначно, защото техните размери са много по-големи от размерите на всички познати безгръбначни (с изключение на гигантския калмар, може би), а характерните им белези говорят, че те са животни, които се намират на по-високо стъпало на развитие. Очевидно птиците се изключват, така че остават следните основни групи гръбначни животни:

- Бозайници
- Влечуги
- Риби
- Земноводни

Първите пет групи морски змейове, които ще бъдат разгледани, приличат на бозайници; най-характерно за тях е вертикалното вълнообразно движение на тялото, а при гръбначните животни този белег е типичен почти изключително само за бозайниците.

1. ВОДЕН КОН (71 вероятни срещи)

- Отличителни белези:
– дълга грива по врата

- много големи очи
- остра козина по лицето и около устата
- умерена дължина на шията
- вертикални вълнообразни движения

Главата на водния кон прилича на главата на обикновения кон или на камилата, а по врата му има дълга грива. Очите са много големи и навярно черни; в някои съобщения се споменава за фосфоресценция, а е възможно също очите му да приемат различни оттенъци в зависимост от отразената светлина. Устата е широка и изглежда има плътни устни, често пъти оградени с козина. В някои съобщения опашката е гладка, а в други – нарязана. Това подсказва идеята, че всъщност опашката се състои от две задни перки, също като при тюлените или морските лъвове, а разликата във формата ѝ идва от ъгъла, под който е наблюдавана. Кожата изглежда гладка и следователно тялото е голо, или което е по-вероятно – покрито с къса прилепнала козина, както е при тюлените. Гривата е винаги червеникава. По всяка вероятност има и чифт предни перки. Дължината на животното е някъде между 12 и 30 метра.

Големите очи говорят, че водният кон живее на в полумрак на дълбочина между 90 и 180 метра, откъдето излиза от време на време. Той се среща из целия свят с изключение на Индийския океан и полярните морета, но навярно предпочита крайбрежните води в по-топлите райони, тъй като е срещан рядко на дълбоководни места.

Гривата може да бъде както от косми, така и от дълги влакнести израстъци по тялото. Влакнестата жаба от Северозападна Африка има същите израстъци в задната част на тялото и по всяка вероятност те ѝ помагат в дишането, като поглъщат кислорода направо от водата. Когато жабата е във водата, тези израстъци изглеждат заплетени и сплъстени; така често пъти е описвана и гривата на водния кон. Подобен белег обаче е твърде странен за един бозайник.

Големите черни очи, мустациите около носа и гладката кожа подсказват, че водният кон спада към перконогите, тоест към групата на тюлените, моржовете и морските лъвове.

2. ГИГАНТСКА СКАНДИНАВСКА ВИДРА (29 вероятни срещи)

Отличителни белези:

– извити части от тялото над водата вертикални вълнообразни движения

- дълго тяло
- сива окраска
- малка глава.

Главата е малка и удължена. Очите също са малки и очевидните често пъти не ги споменават. Вратът не е дебел и е умерено дълъг, а опашката е дълга и заострена. Гръбначният стълб е изключително гъвкав – често пъти над водата се виждат по шест извити части от тялото. Когато животното се обръща или скача във водата, виждат се два чифта крака с плавателна ципа. Известно е кратко съобщение от 1750 година, когато рибари от Зундмьор, Норвегия, уловили такова животно; в него също така се казва, че то имало два чифта крайници. Кожата изглежда грубовата и набръчкана, а цветът ѝ е светлосивкав. Дължината на гигантската видра е между 18 и 30 метра, но може да бъде и по-голяма, защото, плувайки с вертикални вълнообразни движения, животното оставя дълга дيريا във водата, която повтаря чупките на тялото му. То наистина прилича на огромна видра, но е почти сигурно, че не спада към видрите.

Обикновено това същество обитава студени северни води – местата около Скандинавските страни и Гренландия, но слиза в по-топлите райони по време на размножителния период и раждането.

Почти от самото начало на XIX век срещите с него са твърде редки, което е доказателство, че видът изчезва или е напълно изчезнал. Трудно е да се предположи към кое семейство спада животното. Малка е вероятността да се причисли към перконогите, тъй като опашката му е твърде дълга. Дългият и гъвкав гръбначен стълб ни насочва към най-известния вид (*Zeuglodon*) от древните китове (*Archaeoceti*). Знае се обаче, че споменатият вид от древните китове не е имал задни крайници и, следователно, причисляването на гигантската скандинавска видра към тази група може да се приеме само при условие, че той (*Zeuglodon*) се е появил след нея, а е възможно дори тя да е прародителят на древните китове (*Archaeoceti*).

3. КИТООБРАЗНО С МНОЖЕСТВО ГЪРБИЦИ (69 вероятни срещи)

Отличителни белези:

- голям брой малки гърбици по дължината на гърба
- вертикални вълнообразни движения
- китоподобна окраска
- елипсовидна глава.

Главата е с овална форма, с широка муцуна и е свързана посредством къс врат с тялото, по гърба на което са разположени голям брой малки гърбици. В някои съобщения се говори за малка перка на врата или около раменния пояс; навярно тя е белег на по-старите екземпляри или на мъжкия представител на вида. Опашката стои водоравно, има два дяла, а животното плува с вертикални вълнообразни движения. То има чифт плавници, които се виждат при изправяне на предната част на тялото от водата. В повечето случаи кожата се описва като гладка, но някои очевидци споменават за големи буци или люспести покрития по нейната повърхност. Може би това са костни дермални пластини, вградени в кожата. Подобни пластини се срещат у малко бозайници, един от които е броненосецът, при когото те образуват плътно защитно покритие. Предполага се, че те са били отличителен белег и на древните китове. Гърбът е тъмен, а коремната част е бяла; това е типично за окраската на китовете. Често пъти на врата се виждат две бели ивици. Дължината на тялото е между 15 и 30 метра.

Този вид китообразно достига скорост до 35 възла. Възможно е гърбиците да са някакви мастни натрупвания или представляват хидростатични торбички, свързани с ларинкса, които животното издува при нужда. В този случай те могат да изпълняват ролята на въздушни резервоари за по-продължителен престой под вода, или пък да поемат част от тежестта на тялото. Може би те имат значение и за равновесието на животното.

В по-голямата част от случаите то било забелязвано покрай източното крайбрежие на САЩ, особено в Масачузетс и по всяка вероятност то обича топлите води на Гълфстрийм. С течение на времето срещите стават все по-редки, което показва, че навярно животното е на изчезване.

Китообразното с множество гърбици може да се причисли към древните китове (*Archaeoceti*). В подкрепа на това мнение са китоподобната окраска, хоризонталната опашка от два дяла, липсата на видими задни крайници и евентуалните костни пластини по кожата. Освен това се предполага, че скелетната конструкция на някои членове от семейството на древните китове им позволява да издигат предната част на

своето тяло, както постъпват понякога китообразните с множество гърбици.

4. ДЪЛГОВРАТ ТЮЛЕН (94 вероятни срещи)

Отличителни белези:

- дълъг врат
- малка тюленоподобна глава
- огромно тяло без видима опашка
- четири големи перки
- вертикални вълнообразни движения.

Вероятно това животно е покрито с дебел пласт тлъстини, който причинява известна промяна във външния му вид, когато при движение на тялото образува една, две или три големи гърбици. Главата е малка и прилича на главата на куче или на тюлен; тя се удължава видимо с остаряването на животното. Очите са малки. Често пъти очевидците споменават за две малки рогчета. Навярно това са месести израстъци, които помагат при дишането или пречат на образуването на мехурчета при издишване под водата, които могат да ограничат видимостта на животното. Шията е дълга и гъвкава. В чиста вода или при случайни срещи на брега се виждат два чифта перки. Липсва ясно очертана опашка, но в дадени случаи задните перки могат да приемат формата на опашка от два дяла, както при тюлените. Отдалече и когато е мокра, кожата изглежда гладка, но при вглеждане отблизо се вижда, че тя е доста грапава и покрита с нещо, което напомня груба козина. Понякога на петна, тя е тъмна по гърба и по-светла около корема. Дължината е в границите от 9 до 21 метра.

Животното плува много бързо със скорост до 35 възла; следователно то е вероятно хищник и се храни с риба. Понякога след него остава мазна диря по повърхността на водата.

Среща се из целия свят с изключение на полярните морета, а съотношението между броя на срещите и особеностите на климата показват, че то обича топлите, но не горещи части от Световния океан.

По всяка вероятност това същество трябва да се отнесе към перконогите. За това говорят перките или крайниците с плавателна ципа, липсата на опашка и скоковете, които напомнят за движението на морските лъвове на суша в малкото случаи, когато животното е било забелязвано

на брега. В допълнение трябва да се посочи и мазната диря, която е характерна за перконогите.

5. КИТООБРАЗНО С МНОЖЕСТВО ПЛАВНИЦИ (26 вероятни срещи)

Отличителни белези:

- голям брой странични плавници
- броня, вероятно разделена на сегменти
- вертикални вълнообразни движения
- китоподобен фонтан
- гребен по гърба.

Най-характерният белег на това животно са плавниците, които стърчат от двете му страни. Навярно това са телесни израстъци, а не същински плавници; те са извити напред и е почти сигурно, че повишават стабилността му във водата. Главата е малка, с широка уста и изпъкнали очи; свързана е с тялото посредством къс, тънък врат. Кожата е гладка и покрита с костни плочки, които вероятно пазят тялото като броня. За това говорят и случаите, когато по животното е било стреляно с корабни оръдия, както постъпил военният кораб „Аваланш“ в залива Алонг през 1897 година. В някои съобщения се споменава и за гръбните перки. Но това може да е гребен по гърба на съществото или единият от двата реда странични плавници, зърнат бегло при обръщането му. Петнист, то има малка, хоризонтално разположена опашка. Дължината на тялото му е между 15 и 21 метра.

Китообразното с множество плавници плува с вертикални вълнообразни движения, а при завой очевидно трябва да се обръща „по хълбок“.

В почти всички съобщения се посочва, че то изхвърля Фонтан подобно на китовете и дишането му се чува на известно разстояние. Когато го преследват, животното може да достига скорост от 10 възла.

Това китообразно се среща предимно в най-горещите места по света, където средната температура е около 30 градуса Целзий. В два от случаите били забелязани двойка животни: веднъж – в залива Алонг, в Индокитай веднъж – недалеч от бреговете на Сомалия.

По всяка вероятност този вид е свързан със семейството на китовете. За това говорят гладката кожа, хоризонтално разположената опашка и шумното дишане. Дermalната костна броня, месестите плавници и

късият, тънък врат са характерни за древните китове (Archaeoceti). Следователно китообразното с множество плавници е потомък на тези китове, така както са Китообразното с множество гърбици и Гигантската скандинавска видра.

Следващата група морски змейове се отличава с белези, характерни за влечугите.

6. МОРСКИ ГУЩЕР (9 вероятни срещи)

Отличителни белези:

- крокодилоподобна външност
- дълга глава и челюсти със зъби
- люспи по някои части на тялото
- дълга и мускулеста опашка
- плува с хоризонтални вълнообразни движения.

Животното има форма на влечуго и прилича твърде много на крокодил или алигатор, но дължината му е над два пъти по-голяма от дължината на най-едрия известен представител на тази група. Главата е с изпъкнали очи, устата е изпълнена със зъби. То има два чифта крака или крайници с плавателна ципа и мощна опашка, която мята наляво-надясно във водата. В по-голямата си част то е гладко; само на отделни места по кожата се виждат люспи или нарастъци.

Изглежда, че животното предпочита топлите води: Индийския океан, Тихия океан и по-топлите райони на Атлантика, но често пъти е било забелязвано и в най-дълбоките части от Световния океан, на хиляди мили от сушата.

През мезозойската ера, завършила преди около 70 милиона години, имало три групи морски влечуги, чийто потомък навярно е и това същество. Те са познати като талатозухии, кронозаври и мозазаври. Първите от тях са ранна форма на същинския крокодил, добре пригодена за живот в морски условия. Дължината им достигала 15 метра; имали огромни перки, а при някои видове се срещала и рибоподобна опашка. Кронозаврите били мореходните потомци на нотозаврите, тоест на онази група, от която произлезли и плезиозаврите. Тяхната дължина стигала до 12 метра. Мозазаврите били може би най-високоразвитите големи морски влечуги. Те спадат към по-късно еволюирала група и били изключително добре пригодени за живот в морски условия, гърбначният им

стълб бил устроен така, че правел възможни широките странични движения, с които те във водата, без да прибъгват до помощта на костите на черепа, се отличавали с изключителна якост, което говори, че мозазаврите можели да потъват на голяма дълбочина. Най-едрите известни видове достигали дължина от дванайсет метра. Навярно една от посочените три групи влечуги е оцеляла до наши дни, като най-вероятният кандидат е мозазавърът. Последната голяма група морски змейове, изглежда, спада към рибите.

7. ГИГАНТСКА ЗМИОРКА (25 вероятни срещи)

Отличителни белези:

– липса на забележима връзка между главата и врата отсъствие на крайници

– заострена опашка

– змиоркоподобна окраска

– изправяне над водата и падане, придружено от силен плясък.

Гигантските змиорки спадат към една твърде разнолика група, понеже срещнатите нейни представители се различават много един от друг. (Единствените общи белези са гладката кожа, главата, слята непосредствено с врата, и дългата опашка, която завършва с остър връх.) Главите на някои от тях са сплеснати, а на други са заострени като главата на мурената и на други по-едри видове риби. Навярно устата на някои е разположена на главата, а при други – на корема. При едни окраската на гърба е тъмна, а отдолу на туловището е бяла; при други – особено при средиземноморската разновидност – тялото е изпъстрено от петна. В някои съобщения се споменава за мек и полупрозрачен гръбен плавник. В други разкази на очевидци се говори и за гръдни плавници, но фактът, че тези подробности отсъствуват от някои съобщения, е доказателство, че плавници или липсват, или са твърде малки и прилепват до тялото. Дължината на гигантската змиорка е в границите от 6 до 30 метра.

Често пъти гигантските змиорки излизат на повърхността на водата, а понякога срещите стават при драматични обстоятелства: те са ранени, гърчат се в агония или се бият с други животни като китовите например. Телата на змиорките са изключително мощни. Понякога те се изправят над водата и падат обратно със силен плясък, така както

постъпват и познатите видове змиорки. Навярно те са дълбоководни обитатели, тъй като се срещат навсякъде по света, а само петнистите видове са типични за Средиземноморския басейн.

Може би някои членове от тази група са по-скоро гигантски змиоркоподобни хрущялни риби, отколкото същински змиорки. Известни са някои идеи, които потвърждават това предположение, и за тях ще стане дума в следващата глава.

Дотук бяха посочени седемте основни групи морски змейове. Остава да бъдат разгледани още два вида, но откъслечните срещи с тях не дават възможност за изводи. Може би става дума за неточни наблюдения на вече познати морски животни, макар че това изглежда неправдоподобно.

8. ГИГАНТСКА ПОПОВА ЛЪЖИЧКА (5 вероятни срещи)

Отличителни белези:

- форма, напояща в общи линии грамадна попова лъжичка
- дълга заострена нераздвоена опашка
- окраска с черни напречни ивици.

Животното прилича на огромна попова лъжичка, оцветена в жълто с черни ивици отстрани, а понякога и черна ивица по гърба. Главата се слива непосредствено с тялото, а опашката е много дълга и напомня ремък на камшик. Навярно дължината на тялото е между 18 и 60 метра.

По всяка вероятност това животно обитава предимно Индийския океан и Тихия океан. Срещано е най-вече през лятото. Следователно, то предпочита топлите води.

Много е трудно да се направи дори предположение за семейството, към което спада гигантската попова лъжичка. Изглежда, че не може да става и дума за бозайниците и влечугите. Може би е земноводно, макар че и това е твърде съмнително, тъй като не съществуват познати на науката морски земноводни. Причината се крие в кожата на земноводните животни, която е изключително чувствителен орган; той взема участие при дишането и не би могъл да функционира в морската вода без чувствително приспособяване. Най-вероятно става дума за някаква хрущялна риба, подобна на огромен непознат скат.

9. ГИГАНТСКА МОРСКА КОСТЕНУРКА (4 вероятни срещи)

Отличителни белези:

– подобна на огромна костенурка.

За това животно не може да се каже почти нищо. Малкият брой срещи не позволява дори да бъде признато съществуването му. Разбира се, неговото „битие“ е напълно възможно: би могло да се приеме, че това животно е потомък на гигантската древна костенурка (Archelon) от мезозойската ера.

Аз прибавих още две категории към разгледаните дотук.

10. НЕПОДЛЕЖАЩИ НА КЛАСИФИЦИРАНЕ (11 вероятни срещи)

Тук спадат срещите с толкова необикновени същества, че не може да се намери каквото и да е обяснение (при условие, разбира се, че съобщенията са достоверни). За една подобна среща се разказва в следващата глава.

11. НЕОПРЕДЕЛЕН УДЪЛЖЕН ЕКЗЕМПЛЯР (39 вероятни срещи)

Към него са отнесени животните, които могат да бъдат причислени както към дълговратия тюлен, така и към гигантската змиорка поради неясноти, причинени от: отдалеченост на обекта, лоша видимост или непълно описание.

Аз си давам сметка, че предложената до тук класификация може да бъде подложена на критика, в частност – на критика, черпеща основания от поведението и навиците на вече известните ни животински видове. Така например онези, които не са съгласни с теорията за перконогите, могат да кажат, че познатите видове тюлени излизат почти винаги на брега по време на размножителния период или когато раждат своите малки, но за тях е характерно любопитството и милият нрав, които очевидно липсват на водния кон и Дълговратия тюлен. Има множество

подобни въпроси, но аз считам, че ние трябва да сме особено внимателни, когато изграждаме предположенията си за същността на непознати животни, използвайки само познанията за начина, по който живеят известните на науката видове. Много животни са се приспособили по начини, които биха ни се сторили невъобразими, ако не са били улавяни отделни екземпляри или ако не сме наблюдавали поведението им в зоологическите градини. Настоящата глава е изградена преди всичко върху неподлежащата на обсъждане физиология на морските змейове. Освен това аз мисля, че след като свидетелското показание на някой очевидец е вече прието с доверие, ние не трябва да изопачаваме или да тълкуваме по друг начин нещата, описани в него. Така например Морис Бъртън, след като приел за възможно съществуването на гигантската змиорка и вярвайки, че то е много по-правдоподобно от съществуването на много други непознати дотогава огромни морски бозайници, си служи с нея, за да даде обяснение на срещите с китообразното с множество гърбици, станали край бреговете на Америка. Той настоява, че редицата от големи гърбици по повърхността на водата принадлежи на гигантска змиорка, която плува на едната си страна. Това е една остроумна теория, но тя просто не съпада с показанията на очевидците. Според тях неподвижните, твърди гърбици били част от животното с ясно очертан врат и глава, което плувало с вертикални вълнообразни движения.

Аз се надявам, че дори и да не е съгласен с предложената тук класификация, читателят ще приеме възможността да съществуват поне някои видове морски змейове. И все пак, има ли достатъчно сериозни доказателства за това тяхно съществуване? Този въпрос е разгледан в следващата глава.

ШЕСТА ГЛАВА

ЕКЗЕМПЛЯРИ, ИЗХВЪРЛЕНИ НА БРЕГА

Един често задаван от скептиците въпрос е: „Ако има морски змейове, защо никой не ги е улавял или техни останки не са изхвърляни на брега?“ Отговорът е, че загадъчни същества наистина са били улавяни в мрежите и изхвърляни на брега. Впрочем в повечето случаи това били вече известни животни, макар че някои екземпляри се оказали напълно непознати на науката и следователно могат да бъдат отнесени към морските змейове, описани в тази книга. Преди да разгледаме тези случаи обаче, трябва да се поясни как гниещите останки от някое познато същество могат да бъдат приети за останки от морско чудовище. За целта се налага да направим преглед на анатомичните особености на гигантската акула, която спада към рода *Squalus*.

Това е безобидна риба, която се храни с планктон и населява студените води на Световния океан. Достига дължина до 12 метра, но повечето екземпляри са значително по-малки. Тя се движи бавно във водата, задържайки планктона в устата си. Растителните и животински организми се задържат от костна решетка, а водата излиза през хрилете. Тъй като спада към хрущялните риби, подобно на всички останали акули и скатове в нея почти липсва костна система с изключение на дългия гръбначен стълб, който достига до горния дял на опашката; всичко останало е мека хрущялна и месна тъкан.

Когато трупът на животното се разпадне, остават само малкият череп и гръбнакът, а в отделни случаи – и гръдните перки. Хрилете, които при този род акули почти ограждат целия врат, опадват заедно с челюстите, така че останалата част от тялото напомня твърде много плезиозавър или друго подобно животно; един специалист обаче обикновено разпознава истинската ѝ природа.

Друг озадачаващ характерен белег на разлагащата се акула от рода *Squalus* са особените израстъци, които донякъде приличат на косми. Всъщност тази „коса“ се състои от мускулни и месни влакна, които провисват като мустаци след изгниването на кожата.

Чак до втората половина на XVIII век голям брой естествоизпитатели правят доста наивни и преувеличени описания на флората и фауната, така, че често пъти истината се долавя трудно в техните странни съобщения. По-взискателен е естественикът епископ Ерик Лудвиксен

Понтопидан от Норвегия. В своята книга „Естествена история на Норвегия“, публикувана през 1752 година, той описва хващането на едно необикновено животно:

Има съобщение, макар и не съвсем достоверно, че неколцина селяни от Зундмьор са хванали наскоро с мрежа змия, дълга около 5,5 метра, която имала четири крака и приличала донякъде на крокодил. Уплашените селяни офейкали и оставили змията да направи същото.

Както отбелязва и самият епископ, достоверността на съобщението е съмнителна, но така описаното животно напомня много морския змей, който се среща във водите около Норвегия. Относително малките размери подсказват, че навярно екземплярът е бил млад.

След това кратичко съобщение не се появява почти нищо до есента на 1808 година, когато трупът на огромно животно бил изхвърлен на брега при нос Ротисхолм на остров Стронсей, един от Оркнейските острови. Пръв го забелязва един фермер от Даунатаун на име Джон Пийс. По време на риболов вниманието му било привлечено от крясъка на птици, кръжащи над нещо, което той приел в първия момент за умрял кит. По-голямата част от трупа била все още във водата, но няколко дни по-късно бурята изхвърлила останките на брега. Много скоро се разчуло за чудовището, което имало малка глава, дълъг врат и опашка и нещо като грива. Останките бързо се разпаднали и затова Пийс скоро се върнал с Джордж Шерър и местния дърводелец Томъс Фодърингейм. Всеки от тях поотделно измерил животното: дължината му била 16,5 метра. Най-подробно е описанието на Джордж Шерър, който заявил под клетва:

Че дължината на шията била точно 4,5 метра до началото на гривата. Че той измерил възможно най-точно обиколката на животното, която се оказала около три метра; почти такава била обиколката и на останалата част от тялото при крайниците. Че долната челюст или устна липсвала, но по време на първия оглед имало нещо като кости, които вече са изчезнали. Че съществото имало по един отвор от двете страни на врата в допълнение към отвора в задната част на черепа. Че космите на гривата или израстъците били дълги около 35 сантиметра всеки, със сребрист цвят и светели в тъмното, преди да изсъхнат. Че горната част на крайниците, която отговаря на лопатката, била свързана с тялото като лопатката на крава и образувала част от трупа. Че част от опашката липсвала,

пречупена случайно в самия край; виждало се последното прешленче, широко 3,6 сантиметра. Че костите били хрущялни като костите на калкана, с изключение на гръбнакът, който бил единствената твърда част на тялото. Че опашката била доста гъвкава и се завъртала във всяка посока, когато той (Шерър) я повдигал; от вида на врата по това време той преценил, че бил също така гъвкав. Че на всяка лапа се виждали по пет или шест пръста, дълги почти 22 сантиметра, които били от мека телесна тъкан, Че пръстите били отделени един от друг, а между тях... липсвала плавателна ципа; и че дължината и широчината на всяка от лапите били по около 15 сантиметра.

Фодърингейм добавил, „че при натиск кожата била еластична, със сивкав цвят и без люспи; тя била груба, когато ръката се движела към главата, но била гладка като кадифе, когато ръката се смъквала към опашката“. Вътрешностите на животното висели отвън, а след като отворили стомаха, от него се отделила червеникава зловонна течност. Накратко, била направена скица на шестonoгия труп, която изпратили на Евърард Хоум, хирург и запален естествоизпитател от Лондон, заедно с писмените декларации на очевидците и части от костите и гръбначния стълб. Любопитното в случая е, че Хоум бил проучвал наскоро гигантска акула, хваната в мрежите на рибари около Хейстингз. След като прочел съобщенията, Хоум бил поразен от някои подробности, които съвпадали с белези на рибите от рода *Scualus*, а когато проучил останките, неговите догадки се потвърдили. Частите от тялото, предадени на скицата като крака, били в същност два чифта перки и мъжки полови органи. Полови органи от същия вид са характерен белег на акулите, скатовете и рибите химери от класа на хрущялните риби. „Гривата“ се оказала влакна от мускулна и месна тъкан. Тъй като гигантската акула се храни само с планктон, стомахът на животното от остров Стронсей бил пълен с червена втечнена маса. Неговото анатомично устройство съвпадало с устройството на гигантската акула, с изключение на огромните размери. Най-голямата известна риба от рода *Scualus* е дълга 12 метра и подобна дължина е рядкост. А животното от Стронсей, измерено поотделно от трима души, било дълго 16,5 метра. Друг вид – китовата акула – достига подобни размери, но тя населява само топлите води, които са на хиляди мили от Оркнейските острови. Хоум постъпил доста своеволно, пренебрегвайки посочените размери, и заявил, че останките са от екземпляр с дължина 9 метра. В действителност големите прешлени, всеки от които е широк по петнайсетина сантиметра, потвърждават

първоначално посочената дължина; това може да се докаже от няколко подобни прешлена, собственост на Шотландския кралски музей в Единбург. Хоум отишъл още по-далече и набързо класифицирал животното като обикновена акула от вида *Scualus maximus*, въпреки че е направо невъзможно да се посочи видът на някоя акула без наличието на зъбите и мостри от кожата, а Хоум не разполагал с тях. Почти сигурно е, че животното от Стронсей било представител на класа на хрущялните риби, но точният му вид ще остане завинаги неопределен.

През целия XIX век войнстващите доводи за против съществуването на морските змейове изпълвали страниците на списанията по естествена история. Едното от тях било списание „Ленд енд Уотър“, което поместило в януарския си брой от 1878 година статията на доктор Андрю Уйлсън за морските чудовища. Той включил в нея съобщение за такова животно, изхвърлено на югозападния бряг на Китай през 1861 година. Капитан Бойл от шхуната „Бийвър“ отишъл да го види и записал в корабния дневник следното:

Хвърлих котва към 24 ч. миналата нощ, на около две мили от пристанището. Към 4 ч. 30 мин. сутринта слязох на брега с петима млади китайци. В селата, разположени на около три мили нагоре по реката, цареше невъобразима бъркотия. Не можех да разбера какво се бе случило и затова помислих, че бе започнала някаква поредна разправия. След малко видях да влачат нещо, но не можах да разбера какво бе то... Когато наближих, видях, че това бе някаква огромна риба. Тя още не беше мъртва... Наоколо се бяха събрали към три хиляди мъже и момчета, всички – въоръжени с пики, копия, ножове или сатъри. Повече от половината от тях режеха неумело от чудовището. Докато аз го обиколя и огледам, те успяха да отрежат около дванайсет метра откъм опашката, която приличаше на змийска опашка. Поисках да отрежат главата и им казах, че ще им дам 500 медни монети, ако ми помогнат да огледам добре устата отвътре. Предложението бе прието с радост, а в това време неколцина стояха около мен, сякаш нямаха нищо общо с усърдната работа, която бяха свършили със своите сатъри. Попитах ги как се бе появила тази риба. Те казаха, че животното излязло по собствено желание, а след като изскочило на пясъка, започнало да се мята с всички сили и да пляска в крайбрежната вода. В първия миг всички се изплашили, но някои от рибарите се осмелили да пристъпят по-близо и извикали, че това било много голяма риба и тя била тяхна. Тогава всеки грабнал каквото му попаднало под ръка и се втурнал да отреже парче и за себе си. Рибата

изскочила на брега в три часа.

След известно време отрязоха главата на чудовището, но тя беше страшно обезобразена. Тогава ги накарах да я извлекат нагоре по брега и да отрежат долната челюст, така че да мога да погледна в устата. Вътрешността ѝ приличаше по всичко на змийска уста, само че в нея имаше три реда меки зъби, които бяха толкова еднакви, колкото не би могло да бъде нищо друго. Те се движеха, тоест аз можех да ги премествам към устната и обратно. Отгоре и отдолу пред входа на гърлото забелязах някаква странна материя с форма на решетка. Тя беше покрита с нещо като червеникава плът, което ме накара да си помисля, че морското чудовище се храни със саксон (очевидно той има пред вид планктона). Муцуната беше плоска, бузата или челото стърчеше на около 70 сантиметра – почти два и половина пъти повече от дължината на моя ботуш. Кожата бе дебела едва 3–4 сантиметра, с мръсен син цвят и ужасно здрава. Навярно по чудовището бяха залепвали много тонове малки ракообразни. На мястото на отскубнато ракообразно се виждаше нечисто бяло петно. Приблизителната дължина на животното бе около 24 метра. Главата е точно копие на главата на змия, а очите бяха подобни на свински очи, особено след като смъртта настъпи напълно. Ботушите ми пропускаха вода, а и слънцето започна да пече силно, така че аз трябваше да тръгвам; в противен случай щях да остана до края на рязането и претеглянето, но не можех да си го позволя.

Това съобщение изглежда достоверно, а посочените характерни белези – плоската муцуна, тройният ред зъби, решетката при входа на гърлото, планктонът и изпъкналите очи – са типични за големите хрущялни риби, към които спада и животното, изхвърлено на брега на остров Стронсей през 1808 година. Но тъй като по общ вид то напомня повече змиорка, възможно е да е било непознат гигантски представител на този вид, привикнал към планктонова диета. Посочената дължина от 24 метра го прави значително по-голям от гигантската акула, а дори и от китовата акула, но даже да пренебрегнем размерите на животното, малко вероятно е то да е било някоя от тези акули: първата е непозната из топлиите морета, а втората притежава твърде отличителен белег; жълтеникава кожа, покрита с черни петна. Както ще видим по-нататък, освен сведенията за забелязани чудовища, има и вещественни доказателства в подкрепа на съществуването на гигантската змиорка.

През 1880 година в американското списание „Сий Сайд Прес“ се появява следното съобщение:

Преди два дни С.У.Хана от Пемъквд уловил в мрежите си нещо, което може да бъде наречено млад морски змей. Дължината му била около 7,5 метра, а диаметърът на най-широката част от тялото му достигал 25 сантиметра. По форма на тялото си той приличал на змиорка. Главата била сплесната, а горната ѝ част – издадена над устата, която се оказала малка и пълна с остри зъби. Когато го намерили, той бил мъртъв.

В отговор на запитванията на много естественици капитан Хана дал допълнителни подробности:

Кожата на животното приличаше на кожата на налим (или още михалца, сладководен представител на тресковите риби. – Б.пр.) или на акула, макар че бе много по-фина. Не запазих рибата, тъй като тогава не знаех какво съм хванал. В същност за мен цялата работа беше по-скоро неприятен случай, отколкото щастлив удар, тъй като мрежите ми пострадаха твърде много и изобщо риболовът ми се осуети.

Тялото беше кръгло или почти с такава форма; цветът на гърба беше тъмносив, подобно на всички риби, а на корема – сивобелезникав. Главата наистина приличаше на глава на акула, само че някак закръпняла, тоест не бе удължена като акуловата. Устата бе много малка – но по-голяма от устата на едър налим – и с фини зъби, разположени в самия край на главата...

Капитан Хана направил и скица. Известен е един вид от рода Примитивни акули (*Chlamydoselachus*) – преход между древните и сегашните видове – който е подобен на рибата на капитан Хана, но е дълъг едва 1,8 метра; а изпъкват и още много различия при сравняването на скицата на капитана с рисунката на въпросния вид примитивна акула. Може би това е било акула от подобен, макар и непознат, по-едър вид, а възможно е да е бил и неизвестен вид гигантска змиорка.

През 1921 година доктор А.Кремпф, директор на Индокитайската служба по океанография и риболов, съобщава за гигантски труп, изхвърлен на брега в залива Алонг, Виетнам, Самият случай, станал преди много години – 1883, – му бил описан от Тран Ван Кон, който живеел в този район и бил петдесет и шестгодишен. Главата не била при трупа, дълъг осемнайсет и широк един метър, който бил покрит с броня, разделена на сегменти, като от всеки отделен сегмент излизали по един чифт големи плавници. Тялото било черно отгоре и жълтеникаво отдолу.

Останките смърдели толкова силно, че местните жители ги хвърлили обратно в морето. Описанието на трупа прилича много на съобщенията на френските офицери, които преследвали със своите военни кораби китобразни животни с множество плавници в същия район.

През пролетта на 1885 година негово преподобие Гордън от Милуоки, САЩ, посетил една отдалечена част от атлантическото крайбрежие на Флорида. В заливчето на Ню Ривър котвата му се уплела в гниещ труп на огромно животно. Дължината му била около 12,6 метра, а обиколката – 1,8 метра. На дългия фин врат нямало глава. Виждали се два предни крайника или перки. Червата се подавали от разлагащото се тяло. За да запази трупа от по-нататъшно разпадане, негово преподобие Гордън го изтеглил високо на брега, но за нещастие наскоро след това се разразила ураганна буря и стихията го отвлякла. Възможно е животното да е било голяма хрущялна риба, но в топлите води около Флорида не се срещат гигантски акули. Китовите акули са познати по тези места, но тяхната форма и окраска са така отличителни, че духовникът би ги познал в изхвърлените останки.

Във вестник „Шипинг Газет“ от 1886 година се появило съобщение за морски змей, уловен от риболовен кораб, но липсва каквото и да е заключение:

От Карабел, Флорида, съобщават, че риболовното параходче „Кресчънт Сити“ хванало морски змей, който влачил съда известно време, преди да бъде убит. Животното било дълго петнайсет метра, а обиколката му била почти 1,8 метра. Приличало на змиорка; главата му била като на акула, а опашката му имала огромни плавници. Било хванато с кука за акула, но след като се уморило, се наложило да бъде убито с изстрел.

На 1 ноември 1922 година Хю Балънс от Натал, Южна Африка, разказал на представители на пресата за една странна случка, на която бил свидетел преди няколко години.

На разстояние около 1200 метра от брега видях как две същества, които взех за китове, се биеха с някакво морско чудовище. Когато взех бинокъла, за мое голямо учудване разбрах, че това беше полярна мечка, но с наистина великански размери. Наблюдавах как това същество се изправяше на повече от шест метра от водата и удряше с нещо като опашка двата кита, но видимо, без особен резултат.

Тази необикновена история продължава. След няколкочасовата битка, наблюдавана от много хора от брега, двата кита отплували, оставяйки на повърхността мъртвото същество. На следващия ден трупът му бил изхвърлен на брега. Било дълго 14 метра, а широчината и височината му се оказали съответно 3 и 1,5 метра. То било покрито със снежно-бяла козина, а в единия си край имало израстък, подобен на ствол, с дължина 1,5 метра. Съществото останало на брега няколко дни, но било отвлечено от пролетните води, преди да го видят специалисти. Трудно е да се направи заключение за този случай, макар че вече видяхме как по трупа може да се появи „козина“. По-лесно е да се даде обяснение на следващата случка.

През 1925 година списание „Уърлд Уайд“ публикувало две снимки на странен труп, изхвърлен на брега при Санта Круз, Калифорния. Главата била по-дълга от човешко тяло; на нея се виждало нещо като човка, а с тялото била свързана посредством дълга шия. Дължината на животното била 11 метра. Останките се оказали доста разложени. Калифорнийската академия на науките направила проучване на черепа и дала заключение, че животното било един изключително рядко срещан вид кит (*Berardius bairdi*).

Известни са множество разкази на очевидци за гигантски змиоркоподобни същества, а през 1930 година била уловена ларвовидната форма на едно от тези същества. Змиорковата ларва била дълга 1,8 метра! Тя била хваната в мрежата на кораба „Дейна“ по време на океанографска експедиция между нос Добра Надежда и остров Света Елена. Ларвата на обикновената змиорка е дълга 7,5 сантиметра, а дължината на възрастния екземпляр достига до 1,2 метра. Ларвата на един по-едър вид змиорки (*Conger conger*) е дълга 10 сантиметра, а възрастното животно стига до 3 метра. Следвайки тези пропорции, трябва да се очаква, че уловената гигантска ларва ще се превърне в змиорка с дължина между 30 и 54 метра. Проведените наскоро изследвания обаче показват, че въпросната гигантска ларва принадлежи на дълбоководна морска риба от вида *Notocanthiformes*, която не е същинска змиорка, макар да е тясно свързана с вида на змиорките. Възрастен екземпляр на тази риба е все още непознат и ние не знаем дали дължината му е толкова голяма. Ето че отново притежаваме доказателство, от което не можем да направим заключение.

През февруари 1934 година неколцина рибари открили огромен гниещ труп на брега край Керкевил, западно от Шербур. Той бил дълъг около 6 метра и имал предни перки, малка глава и дълга за острена

опашка. Тялото било покрито с нещо като козина, а вътрешностите му се търкаляли на няколко метра встрани от него. Доктор Жорж Пети от Парижкия музей направил подробен оглед и решил, че това е гигантска акула.

През декември 1941 година при Дийпдейл, Оркнейските острови, бил открит някакъв гниещ труп. Първото описание било направено от господин Дж.Г.Маруик, който отишъл с брат си да види останките. Животното имало малка глава, дълъг врат, гърбици и дълга опашка. На главата му се виждали два малки, подобни на антени израстъци. Господин Маруик бил запален естествоизпитател и дошъл отново, за да запази нещо от останките. Той снел главата и един от предните крайници и ги съхранил в солен разтвор. Според него останките били от тяло на неизвестно морско животно от рода на гущерите и той бил така сигурен в своето заключение, че дори го кръстил Скапазавър (Дийпдейл се намира близо до залива Скапа флоу).

След няколко седмици подобен труп бил изхвърлен на брега при Хоупъв Хунда, на няколко мили от Дийпдейл. Били запазени само черепът, гръбнакът и няколко хрущялни плавника. И това животно, също като чудовището от Дийпдейл, имало два антеноподобни израстъка с дължина по около 10 сантиметра.

Снимки на двата трупа били изпратени в Музея по естествена история в Лондон, чиито специалисти дали заключение, че останките били от гигантска акула. Шотландският кралски музей потвърдил тяхното мнение. Това сякаш разрешило въпроса, но скоро след това господин Маруик заявил, че бил занесъл останките у един биолог от университета в Дъръм, който останал поразен и потвърдил мнението му, че това били останки от древен вид морско влечуго.

Човек може само да се зачуди на компетентността на „биолога от Дъръм“ при положение, че авторитетите били категорични. Хората от околността били недоволни от това обяснение и един от очевидците на чудовището от Дийпдейл написал писмо до „Оркейдиън“ – един от вестниците, в които се обсъждал въпросът. Той искал да знае дали посоченият вид акули притежава „антените“, които хората видели на екземплярите от Дийпдейл и Хунда. Той не получил отговор, макар че отговор има. Черепът на гигантската акула е удължен в тясна муцуна, която се подкрепя от два израстъка – хрущялите на муцуната. Именно тези хрущяли са представлявали „антените“ на чудовищата от Дийпдейл и Хунда.

През 1947 година останките на огромното животно били

изхвърлени на брега близо до Ефингъм, остров Ванкувър. Трупът бил дълъг около 12 метра. Както трябва да се очаква, оказало се, че той бил на голяма гигантска акула.

А в 1957 година в „Дейли Мейл Иърбук“ се появила следната статия:

Тайнствено чудовище: Едно гигантско космато чудовище с бивни, дълги по 1,8 метра, бе изхвърлено на брега на Аляска през месец юли 1956 година. Трупът е дълъг повече от 30 метра, а обиколката му е 4,5 метра. Плътта е тъмночервена. Произходът и видът му са истинска загадка. Според специалистите то не прилича на никое от праисторическите животни, а червеникавокафявата козина с дължина 5 сантиметра, която покрива дебелината разлагаща се кожа, изключва всякаква родствена връзка с китовете. Чудовището бе открито от опитен водач на ловци в Аляска. Очевидно то е било изхвърлено на брега по време на силна буря в залива Аляска. Изследователите, дошли на мястото със самолети, казват, че чудовището има огромна глава с диаметър 1,65 метра. Очите му, широки по 23 сантиметра, били разположени на повече от метър разстояние. Зъбите били дълги по 15 сантиметра, а широчината на основата им била 12,5 сантиметра. От гръбначния стълб тръгвали голям брой ребра, дълги по 1,8 метра, а подвижната горна челюст, подобна на огромна бивна кост, стърчала на метър и нещо от края на неподвижната долна челюст.

Може да се предположи, че това е бил труп на обърнат върху пясъка кашалот, чиято пълна със зъби долна челюст е взета погрешно за горна челюст, но дължината, която е чувствително по-голяма от дължината и на най-едриите кашалоти, опровергава тази хипотеза. Сините китове достигат такива размери, но те нямат зъби. Може би самото описание е преувеличено и неточно; интересно е и кои са били „изследователите“, тъй като „козината“, за която вече стана дума, често пъти се състои от мускулни влакна в разпадащата се плът. Не е съвсем сигурно, но може би бихме чули нещо повече за животното, ако е било толкова необикновено, колкото иска да ни убеди съобщението.

Макар и необикновени, почти всички трупове, за които стана дума дотук, имат все пак някаква прилика с живи същества; това обаче не може да се каже за следния случай, описан на страниците на вестник „Дейли Телеграф“ от 9 март 1962 година.

Тялото на гигантско морско чудовище, изхвърлено на пустия бряг на Южна Тасмания, слиса учените. То е дълго шест и широко пет и половина метра и по него не личат глава, очи или други сетивни органи. Предполага се, че чудовището било забелязано за пръв път на брега преди две години, но учените разбрали за него само преди няколко дни. Група учени заявиха, че по него се виждат някакви гънки и процеци, подобни на хриле. Според тях тялото се намира в напреднал стадий на разлагане, но самата плът е изключително твърда, като стъклено влакно, и очевидно е престояла на брега двайсетина месеца. Съгласно тяхната оценка живото тегло е било около осем тона. Учените вярват твърдо, че тялото не е на млекопитаещо животно. Взети са проби за химически анализ и скоро на самото място ще пристигнат още учени.

Обяснението на този случай е съвсем неинтригуващо: скоро се оказало, че „чудовището“ е в същност куп стара, гниеща китова мас, навярно изхвърлена от някой риболовен кораб. През 1965 година в австралийския вестник „Таунсвил булитин“ се появило подобно съобщение, в което се споменава за загадъчен труп, изхвърлен на брега в Оклънд, Нова Зеландия.

Загадъчната маса от козина и плът. – Оклънд, Нова Зеландия. – Властите са озадачени от някаква огромна безформена маса плът и козина, която се появила на пясъка около Муриваи.

Обектът бил забелязан от морски офицер преди около седмица. Тогава грамадата от козина и месо била дълга 9 и висока 2,4 метра. Пясъкът бавно я поглъща, но вчера дължината ѝ все още била над шест метра. Ръководителят на катедрата по зоология при Университета в Оклънд (професор Дж.Е.Мортън) казва: „Изключено е да е кит – заради козината, а морски слон или тюлен – заради размерите.“ Обектът е покрит със здрава кожа с дебелина 6 сантиметра. Под нея се намира пласт мазнина, а отдолу е месестата плът. Цялото тяло е покрито с косми, дълги 10–15 сантиметра.

Професор Мортън или е сбъркал, или е бил цитиран погрешно, защото в катедрата по зоология скоро разбрали, че трупът бил на кит, по всяка вероятност на гърбат кит.

Макар и многобройни, срещите с морски змейове са подкрепени от отчайващо малко безспорни доказателства. От началото на XVIII век досега се знае за шейсетина случая на уловени или изхвърлени на брега

животни, за които може да се предположи, че са били морски змейове. Само седем от тях обаче говорят недвусмислено за напълно известни дотогава същества. Най-интересни са: животното, уловено с мрежа в Зундмьор през 1750 година, което по всяка вероятност е било млад екземпляр от скандинавските морски змейове, и трупът, изхвърлен на брега в залива Алонг през 1883 година, който навярно е на китообразно с множество плавници. Към тази група спадат още: мъртвото тяло, изхвърлено в Стронсей; животинският труп, видян от капитан Бойл; рибата, видяна от капитан Хана; рибата, описана от „Кресчънт Сити“ и гигантската ларва. Те подсказват, че навярно съществуват няколко вида гигантски змиорки или гигантски змиоркоподобни хрущялни риби. За съжаление само два от случаите – случаят в Стронси и случаят с гигантската ларва – са подкрепени от материални доказателства за намерените образци, но този аргумент е недостатъчен, когато става дума за съществуването на морските змейове, описани в тази книга.

Една от най-изненадващите особености на въпроса за морските змейове е несъответствието между броя на срещите, от една страна, и липсата на конкретни доказателства за тях, от друга. Какво е обяснението? Навярно част от отговора е свързана с анатомическия строеж на морските змейове, тъй като тези същества са пригодени до голяма степен за живот в строго определени условия; попаднали веднъж в плитките води, те не могат да се върнат обратно. Такъв е случаят и с най-големите морски обитатели, познати на науката: китовете и гигантските калмари, които са напълно безпомощни извън водата. Освен това е малко вероятно морските змейове да имат желание за близост с бреговете. А честите случаи на изхвърляне на китове може да се обясни преди всичко с недостатъчната ефективност на тяхната ехолокаторна система в плитките води и с особеностите на техния строеж, който не им позволява да се изправят във водата и да се ориентират, както морските змейове. Ето защо случаите с изхвърлени непознати чудовища са толкова многобройни: те просто могат да се отдалечават съвсем лесно от опасните плитчини.

Съществува и друга, доста пресилена теория, която обяснява липсата на конкретни доказателства с факта, че очевидците описват точно видяното от тях, но то не се покрива с познатите ни явления, тъй като е част от един неизвестен свят, за който важат други мерки. Сама по себе си тази теория е интересна, но аз смятам, че е вредна, тъй като е изцяло умозрителна. Морето е достатъчно огромно, за да крие в себе си голям брой загадки, които, независимо от всичко, са част от реално

Морски змейове, моряци и скептици

съществуващия свят.

СЕДМА ГЛАВА ДРУГИ ЛЮБОПИТНИ СЛУЧАИ

Има явления, които въпреки че не са пряко свързани с обекта на това изследване, имат все пак допирни точки с въпроса за морските змейове, Те ни подсказват, че природата все още крие от нас множество тайни.

ГИГАНТСКИ КАЛМАРИ

Паралелът между срещите с гигантския калмар и срещите с морските змейове е не само интересен; той хвърля светлина върху поведението на хората спрямо неизвестното. Различните видове калмари и октоподите принадлежат към класа Главоноги; те си приличат до голяма степен не само по анатомически строеж, но и по обитаваната от тях естествена среда. Октоподът има осем пипала и глава, свързани непосредствено с торбовидното му тяло. Това тяло е пригодено за пълзене, защото той живее в пукнатините по морското дъно. А калмарите имат допълнителен чифт много дълги пипала, които на края се разширяват и завършват с възглавнички със смукала. Издължените им тела имат аеродинамична форма, а главата е свързана с тях посредством къс врат. Калмарите живеят в открито море, където преследват плячката си с голяма скорост, но за разлика от октоподите са напълно безпомощни извън водата и понякога биват изхвърляни на брега. Най-големите калмари принадлежат към рода Гигантски калмари (*Architeuthis*), който обитава предимно северната част на Атлантическия океан.

Днес никой не се съмнява в съществуването на гигантския калмар, но той бил смятан за митично същество чак до средата на деветнайсетото столетие и обикновено го смесвали с легендите за плаващите острови. Научните кръгове смятали за смахнати онези естественици, според които съществуването на подобно животно било възможно. Един от тях бил Пиер Дени дьо Монфор, блестящ, макар и твърде своенравен учен. Той събрал много разкази за срещи с гигантски калмари и проучил всички образци от тяхна плът и пипала, до които успял да се добере, а на края ги описал подробно в своята книга „Естествена история на мекотелите“, публикувана през 1803 година. За жалост, работата на Монфор върху

гигантския калмар била приета за бълнуване на неуравновесен човек и той бил смятан за такъв до края на живота си. Той се разочаровал, станал циник, прехвърлял се от една черна работа на друга, тъй като никое уважащо себе си научно заведение не го приемало, а в началото на 20-те години на XIX век го намерили мъртъв, очевидно от препиване, в един парижки канал. Тогава бил на 56 години.

XIX век продължавал своя ход, а в същото време се струпували и доказателства в полза на гигантския калмар, от която се заинтересувал датчанинът Йохан Япетус Стеенstrup. След като събрал достатъчно доказателства, той прочел през 1847 година научно съобщение за това животно пред Дружеството на скандинавските естествоизпитатели, макар че разказите за калмари, чиято дължина надхвърля 3 метра, били още приемани с недоверие. Най-сетне въпросът бил разрешен през 70-те години, когато голям брой огромни калмари били изхвърлени на бреговете на Нюфаундлѐнд. Най-дългият от тях бил намерен около Тимбъл Тикъл на 2 ноември 1878 година; той бил почти 18 метра.

При повечето екземпляри двете дълги пипала надхвърлят почти три пъти дължината на тялото и главата. Това се вижда и от скицата на животното, изхвърлено през 1873 година на лабрадорския бряг.

Гигантът от Тимбъл Тикъл е най-големият образец, признат официално от науката, макар че несъмнено има и по-големи от него. През 1555 година един калмар бил изхвърлен на исландския бряг. За него съобщили, че бил дълъг 18 метра, без големите пипала, които били откъснати и изгубени. А с тях дължината му би била между 27 и 36 метра. Обезобразените останки на друг гигант били изхвърлени през 1924 година на брега при Бейвѐн-он-сий, Натал, Южна Африка. За този случай съобщава „Натал Мъркюри“. Липсвали всички пипала, но тъй като общата дължина на тялото и главата била 8,4 метра, може да се предположи, че общата дължина на животното би трябвало да бъде между 24 и 33 метра. Други доказателства ни предоставят огромните части от тела на калмари, намерени, преди да са смлени в стомаха на кашалоти. Най-голямата от тях била открита в началото на XIX век от капитан Рейнѐлдз. Това било пипало със смукало, но не някое от двете дълги пипала. Дължината му била 13,5 метра, а дебелината на основата достигала 75 сантиметра. И тъй като тези пипала обхващат около 1/4 от общата дължина на животното, може да се предположи, че екземплярът на капитан Рейнѐлдз е бил дълъг почти 54 метра. По-късно през същото столетие Херман Мелвил описва пипала на калмари, дълги по 9 метра; Франк Булѐн разказва в своята книга „Обиколката на «Кашалот»“ за пипала на калмари,

дебели колкото тялото на пълен човек, и смукала – с размерите на чинии. Допълнително доказателство са и белезите от смукала, оставени по кожата на китове. Най-големите белези с диаметър 45 сантиметра са описани от Айвън Т. Сандерсън в неговата книга „Следвай кита“. Обикновено диаметърът на смукалата на калмарите представлява 1/100 от общата дължина на тялото и главата, така че смукала с диаметър 45 сантиметра трябва да принадлежат на екземпляр, чийто торс е дълъг 45 метра, а общата дължина на тялото му е между 150 и 180 метра! Вярно е, че споменатите огромни белези могат да бъдат оставени и от калмари, чийто смукала са пропорционално по-големи, но все пак размерите им надхвърлят многократно онази мярка, която е приета официално от науката.

От казаното дотук трябва да очакваме, че и октоподът, който се различава донякъде по форма от калмара, може да достигне гигантски размери. Все пак доскоро не е имало доказателства за съществуването на октоподи, по-големи от вида *Paractopus apollion*, чийто разтег е около 9 метра. Но ето че не много отдавна се заговори за едно поразително изключение. В началото на 60-те години Ф. Дж. Ууд проучвал архивите на Лабораторията за изследване на морето във Флорида и попаднал на съобщение за огромно главоного, изхвърлено на брега при Сейнт Огъстийн през 1897 година. Гниещите останки били проучени от професор Верил, според когото пипалата били дълги между 24 и 27 метра! В съобщението било отбелязано, че части от пипалата били предадени за съхранение в Смитсъновия институт. Ууд намерил образаца (половин век по-късно!) във варел с формалинов разтвор в същия институт и помолил своя приятел Джоузеф Генаро да направи анализи. Проучвайки тъканта под микроскоп, при сравнение с образци от тялото на друго главоного Генаро установил, че това бил гигантски октопод с дължина на тялото около 30 метра! Доколкото зная, този случай е единствен.

Много малко са хората, имали възможност да видят жив представител на тези огромни животни. Октоподите населяват най-дълбоките места на океаните и гниещите им останки достигат съвсем рядко до бреговете. Както вече видяхме, някога отношението към гигантския калмар не се е отличавало от общата реакция към морските змейове, но на края съществуването му се потвърдило. Можем само да се надяваме морските змейове да имат същата съдба.

УЛАВЯНЕТО НА „ЗЛОВЕЩАТА РИБА“

През 1752 година била публикувана „Естествена история на Норвегия“ от епископ Ерик Понтопидан. Това е един точен и безпристрастен научен труд, голяма част от който е посветена на морските змейове: някои от тях отговарят на видовете, описани в настоящата книга. В една от главите под линия е сложена следната озадачаваща бележка:

В година 1744 някой си Дагфинд Корсбек уловил в енорията Зунделвемс в Зундмьор чудовищна риба, която много хора видели в къщата му. Нейната глава приличала на глава на котка; тя имала четири лапи и почти цялото ѝ тяло било покрито с черупка като на рак; мъркала като котка, а когато доближили до нея пръчка, тя понечила да я захапе. Селяните гледали на нея като на „зловеща риба“ и не искали да я държат при себе си, така че след няколко часа я хвърлили обратно в морето. Според описанието тя трябва да е била нещо като морски броненосец. С това име е познато едно американско сухоземно животно; то има почти същата форма и се различава само по дългата си опашка.

От описанието може да се предположи, че животното е било доста малко, но произходът му е загадка.

СЛЕДИ ОТ ГИГАНТСКИ ПИНГВИН

През февруари 1948 година по брега около Клиъруотър, Флорида, били открити отпечатьци от големи ходила с три пръста. Всяка следа била дълга почти 45 сантиметра и напомняла отпечатьк от крак на птица, а дълбочината показвала, че съществото тежало между два и три тона. Наскоро след това се заговорило за голямо черно животно, което се мяркало по бреговете и блатата из околността. Четирима пилоти са заявили, че са видели животното, като единият от тях казал: „Може би съм полудял..., но онова проклето нещо ми приличаше на пингвин.“ Айвън Т.Сандерсън, известен зоолог и запален любител на такива явления, отишъл на мястото със снимачен екип и предприел щателно издирване. Съвсем естествено той стигнал до идеята за някаква мистификация, което го накарало да потърси помощта на неколцина инженери – негови приятели, с чиято помощ се опитал да възпроизведе следите. Накрая всички стигнали до заключението, че за такива изкуствени отпечатьци е необходимма сложна машина с тегло 2–3 тона, която трябвало да бъде достатъчно маневрена, за да премине през околните гори и блата, без да

остави следи. Освен това било много трудно тя да се управлява така, че само кракът да оставя отпечатъци. Най-правдоподобното обяснение било появата на някаква гигантска птица, подобна на пингвин. През годината по брега били забелязани много от същите следи, които винаги излизали от водата и се връщали към нея; това продължило до края на октомври, когато следите изчезнали. Подобни отпечатъци се появили и на други места по света, а през 1966 година били забелязани отново по крайбрежието на Флорида. Сандерсън обърнал внимание на факта, че отпечатъците приличали твърде много на следи от стъпки на пингвин, но най-големият познат пингвин бил висок два метра, съгласно намерените вкаменени остатъци в Нова Зеландия. Следователно, животното, което оставило четиридесет и пет сантиметровите отпечатъци, трябва да е било чувствително по-голямо.

СЪЩЕСТВУВА ЛИ МОРСКАТА КРАВА НА СТЕЛЪР?

Морските бозайници се разделят на три групи: Китообразни (Cetacea), Перконоги (Pinnipeda) и Сиренови (Sirenia), в която влизат ламантините, дюгоните и морската крава на Стелър. Представителите на група Сиренови са миролюбиви тревопасни (тоест хранят се с морска растителност. – Б.пр.) животни, чийто прародител не е точно определен; колкото до морската крава на Стелър, която се срещала в северната част на Тихия океан, смятало се, че тя била изчезнала като вид някъде към средата на XVIII век. Това голямо животно, дълго между 7,5 и 9 метра, било бавно и беззащитно и за жалост обитавало едни и същи райони с влакнестия тюлен (или „морска котка“, която няма нищо общо с едноименния представител на клас Хрущялни риби. – Б.пр.).

След като този вид тюлени бил открит, по следите му се впуснали пълчища ловци, които избивали и морските крави, така че към 1750 година животното било смятано вече за изчезнало. По-късно обаче се оказало, че морската крава се среща и на други места. Първоначално хората мислели, че тя живее само по Командорските острови, но през 30-те години на XIX век, когато се извършвала колонизацията на Беринговия остров, отново се заговорило за нея, макар че не след дълго съобщенията спрели. Едва през 1910 година се появило едно доста неясно съобщение за животно, подобно на морската крава, изхвърлено на брега около нос Чаплин в Анадирския залив, но това не се потвърдило. Въпросът

загълхнал за дълго, чак до началото на 50-те години, когато доктор С.К.Клумов от Московския институт по океанология чул странни неща от екипа на един от китоловните кораби в района на Курилските острови. Той разказал за случая в списание „Природа“, издавано от Академията на науките на СССР.

През 1951–1956 години аз работех в северозападната част на Тихия океан; изучавах китовете в Далечния изток. Посетих крайбрежните китоловни бази на Курилските острови, излизах в морето на борда на китоловните кораби, участвах в лова и се срещнах с много опитни китоловци. Един ден бях на борда с неколцина от тях и ние заедно наблюдавахме голяма акула, която плуваше бързо около кораба с изскочила над водата перка, когато харпунджията Иван Скрипкин ми каза; „Вие сте учен, нали така? Тогава ще бъдете ли любезен да ми обясните какво представлява животното, което виждаме редовно от няколко години насам недалече от Командорските острови? То се появява винаги на едно и също място и ние го наблюдаваме всеки път по едно и също време – някъде в първата половина на юли. Мястото е близо до остров Командор, на трийсетина мили югоизточно в Тихия океан. Срещаме го един-два пъти всяка година, когато ловуваме там. Това не е кит, разбира се. Ние познаваме китовете: човек може да различи кита по външния му вид, по цвета, по гръбния плавник и по фонтана, който изхвърля. А това нещо не изхвърля фонтан и не показва главата си от водата – издига само горната част на тялото си, също като тази акула. Гърбът му е огромен, много широк, гладък и черен и по него няма перки... Дължината му е най-малко десет метра, ако не се заблуждавам – не мисля, че ме лъжат очите.“

През 1962 година китоловният кораб „Буран“ изпраща подобно съобщение за необикновени същества, забелязани от екипажа недалеч от нос Наварин през юли същата година. Една сутрин, когато корабът се намирал близо до брега, на около деветдесет метра били забелязани странни животни. Видели ги и на следващия ден; те били дълги около 7,5 метра, черни на цвят и с водоравно разположени опашки с вдигнати краища. Плували бавно, близо едно до друго, и от време на време се гмурвали във водата. Тази среща е описана от тримата руски естествоизпитатели А.А.Берзин, Е.А.Тихомиров и В.И.Троинин в списание „Природа“. Съобщението на Клумов и отчетът на „Буран“ са доказателство, че морската крава съществува все още. Тримата

естествоизпитатели пишат:

Както знаем, морската крава била изтребена напълно от ловците на влакнести тюлени в района на Командорските острови. Но морската крава може да обитава и други места, където е оцеляла, тъй като там не е имало лов на животни със скъпа кожа... Следователно може да се предположи, че там морската крава се е запазила...

УЛАВЯНЕ НА МОРСКА СИРЕНА

В „Шетлънд таймс“ от 21 юли 1961 година е отпечатана статия под заглавие „Съществува ли морската сирена?“ Тя била посветена на съобщението за сирена, уловена от рибари през 1833 година. Записал го Артър Никълсън, мирови съдия от Лохенд, а лейди Никълсън го намерила в свитък стари книжа.

В присъствието на Артър Никълсън, мирови съдия на Лохенд, Уйлям Мансън, Даниъл Мансън и Джон Хендерсън, жители на Къливоу от енорията Северен Йел, заявиха под клетва: че в началото на месец юли миналата година, по време на дълбоководен риболов на разстояние 30–60 мили от сушата, около полунощ извадили някакво същество, закачено за въдичарската кука в горната част на шията, дълго около деветдесет сантиметра; обиколката му в най-широката част при раменете била приблизително 75 сантиметра. От пъпа нагоре то приличало на човек – имало гърди с големината на женски бюст. От двете страни се виждали ръце, дълги по около 23 сантиметра, с пръсти и длани, подобни на човешките, с изключение на това, че до средата на пръстите имало плавателни ципи. Броят и формата на пръстите са като у човека. Малките ръце били разположени близо до гръдния кош; на двете рамена имало по един плавник с кръгла форма, който, когато бил разперен, покривал и гръдта, и ръката. Вратът на животното бил къс; главата била с големина на човешка глава, но не така закръглена, а някак заострена на върха. Животното имало надочни арки, но без вежди, а клепачите покривали две сини очи, които приличали повече на човешки, отколкото на рибешки очи. То нямало нос, а два дихателни отвора. Устата била толкова голяма, че можела да побере човешки юмрук. Устните били по-плътни от човешките устни и бели. Не се виждала брадичка, но на очевидците се сторило, че долната челюст била издадена малко по-напред от горната.

Ушни миди нямало. Коремът на животното бил покрит с белоснежна кожа, светлосива на гърба, така както е при рибите. Близко до опашката обиколката на тялото била само 10 сантиметра. Опашката била плоска, широка около 15 сантиметра, и имала два дяла, разположени под прави ъгли спрямо плоскостта на лицето; тя приличала на опашка на калкан. Животното било закръглено около раменните кости, между които имало разстояние. Тялото изгънявало рязко надолу от пъпа, разположен на около 22 сантиметра под гърдите. Между ноздрите се виждало нещо като хрущял с дължина почти 22 сантиметра, което наподобявало твърдо-четинесто снопче. От двете страни на главата се виждал по един такъв израстък; животното ги движело напред-назад и можело да ги събира на черепа. Когато му приказвали, то реагирало и движело тези израстъци, което накарало хората да помислят, че така то слуша. Те не могли да видят нито зъбите му, нито половите му органи. Не се забелязвала никаква козина по тялото; то било меко и хлъзгаво.

Сред рибарите има старо поверие, че убийството на сирена носи нещастие и затова я пуснали, след като постояла известно време в лодката. Всичко гореказано е вярно, за което се заклевам в бога.

Собственикът на лодката разказал за случая на някой си господин Едмъндстън, който изпратил съобщение в отдела по естествена история в Единбургския университет. Той заявил:

Никой от шестимата мъже не се съмнявал, че виждал сирена... Тук няма място за обичайния скептицизъм, според който тюлени и други морски животни, появили се при определени обстоятелства, възбуждат въображението и стават причина за зрителни измами. Напълно невъзможно е шестимата шетлъндски рибари да направят такава грешка.

Днес се знае, че сирените наистина са членове на странното семейство на Сиреновите, в което влизат ламантините, дюгоните и морската крава на Стелър.

Дюгонът има опашка на два дяла, относително малка окосменост на тялото и две предни перки. Това животно било виждано да кърми своите малки, изправено наполовина над водата, което е напълно достатъчно, за да се появят приказките за сирени. Но членовете на семейство Сиренови не се срещат във водите около Шотландия, а в същото време не може да се приеме, че ужасно грозният дюгон има нещо общо със сирената, описана така подробно от рибарите. Техният разказ не прави

впечатление на измислица. Тим Динсдейл изказа привлекателното предположение, че в случая става дума за някаква масова халюцинация. Подобна идея е по-правдоподобна, отколкото съществуването на полудевойка-полуриба – едно същество, което е немислимо дори за мен!

ЕДНО ПОЯСНЕНИЕ ЗА „НЕСИ“

Дотук разговорът бе само за морски животни, макар че от доста години насам в различни краища на света се споменава и за пресноводни чудовища. Те наистина заслужават отделна книга, но тук само накратко ще споменем за прочутото чудовище от Лох Нес.

Още преди 560 години има сведения за някакво чудовище с дългия и огромно тяло, което обитава езерото Лох Нес, което изглежда твърде удобно жилище за такива същества. Езерото е дълго около 28 мили, а на места дълбоко до 210 метра и съдържа почти 64 милиарда кубически метра вода. Този огромен воден обем задържа достатъчно топлина през лятото, така че през цялата година температурата и в най-дълбоките му места не спада под 5,5 градуса Целзий. При предположение, че въпросните същества са месоядни, налице са чудесните условия, които предлага езерото, богато на пъстърва съомга и огромни стада змиорки.

Откога чудовищата са в Лох Нес? Съвсем сигурно изглежда предположението, че те са дошли тук отдавна и са останали изолирани. До морето може да се стигне само през Каледонския канал и реката Нес, а те са твърде малки и претоварени с плавателни съдове, за да позволят преминаването на огромни животни. А освен това всяко същество, тръгнало нагоре по река Нес, ще спре пред бента в Телфърд. Има предположения, че езерото е свързано с морето чрез подводни канали, по които чудовищата преминават периодично, но това е почти невъзможно. Повърхността на Лох Нес се намира на 15,6 метра над морското равнище, така че независимо от размера на предполагаемите водни тунели, ако те съществуваха, водата в езерото щеше да се изравни с равнището на морската вода. А ако тунелите са малки и не могат да урівновесят притока на потоците и реките, напорът на течението през тях би бил толкова голям, че огромните морски животни не ще могат да преодолеят съпротивлението. Геоложката структура на местността предлага друго решение. Тази част на Шотландия се издига много бавно вече от 10000

години, когато започнала да се топи дебелият покривка на ледниковата епоха. Процесът продължил, докато някога потъналата низина Глан Мор се надигнала и образувала езерото Лох Нес, което тогава било само един тесен морски залив. Навярно по това време неговите води били предпочитани от морските обитатели, които намирали там изобилна храна и защита от гигантските морски хищници. Различни морски животни, посетили Нес, между които и чудовищата, вероятно не го напуснали веднага и останали там дотогава, докато издигащите се земни пластове прекъснали връзката с морето.

Доказателственият материал в случая Лох Нес се различава чувствително от фактите за съществуването на морските змейове, тъй като той е резултат от целенасочени изследвания, а не от съвсем случайни, откъснати една от друга срещи. Групи ентузиастични провеждат непрекъснати наблюдения в езерото; могат да се споменат и няколко специално организирани експедиции. Навярно най-важни са проучванията, започнали след 1967 година, когато Чикагската образователна корпорация отпусна двайсет хиляди долара за изследвания в Лох Нес, благодарение преди всичко на интереса и постоянството на професор Рой Макал от Университета в Чикаго. Това бе наистина повратната точка в „случая Лох Нес“, тъй като той придоби научна тежест, а съдържаните дотогава гласове на учените се чува открито, без страх от осмиване. Резултатите от най-новите изследвания бяха събрани в книгата „Чудовищата от Лох Нес“, която професор Макал публикува през 1976 година.

Макал изучава много критично филмовите материали и снимките на чудовището от Лох Нес. Някои от тях той направо отхвърля, а други приема за действителни изображения на огромни непознати същества. Може би най-важен от тези документи е филмът на Тим Динсдейл, направен през 1960 година, на който се вижда чудовището на път през езерото. През 1965 година този филм бе проучен от Британския център за въздушно разузнаване, който има славата на един от най-добрите тълкуватели на снимков материал в света. Според заключението филмът е достоверен; на него се вижда огромен одушевен предмет, движещ се по повърхността на Лох Нес със скорост от 11 мили в час.

Групата на Макал успяла да направи и записи на много странни шумове в дълбините на Лох Нес. По спуснатите хидрофони се чували повтарящи се звуци, нещо като щракане, които се появявали с различна последователност и сякаш идвали от множество източници. Често пъти те били придружени от свистене, каквото се разнася, когато във водата плуват големи животни. Някои морски обитатели притежават

хидролокаторни системи, с чиято помощ се свързват помежду си, търсят храната си и се ориентират в мътната вода. (Водата на Лох Нес е непроницаема на няколко метра под повърхността поради огромните количества торф). Но шумовете, записани в Лох Нес, се оказали съвсем различни от звуците, които издават познатите животни.

Друг важен момент в „случая Лох Нес“ е доказателственият материал, събран посредством звукови записи от брега и от лодки, движещи се в езерото. Той дава възможности за многократно прослушване и разкрива, че в дълбините на Лох Нес се движат няколко големи обекта. Те се появяват както поединично, така и на малки групи; дължината им по всяка вероятност е по около шест метра. Засечени са скорости до 17 мили в час.

Разказите на очевидци ни дават точна представа за вида на животните. Главата е много малка и е свързана с огромното тяло посредством дълга шия. Някои очевидци споменават за плавници – както предни, така и задни, – които понякога се виждат над водата, а в други случаи са загатнати от вълните около раменете и задната част на животното. В някои съобщения, между които и разказите на очевидци от брега на езерото, се говори за голяма тъпа опашка. Обикновено става дума за сива или кафеникава окраска, а кожата, изглежда, е грубовата. Само в няколко съобщения се споменава за козина, макар че козината може да се състои от месни нишки, както е при влакнестата жаба. В отделни разкази на очевидци се говори и за чифт малки рога на главата. Въпросът за същността на чудовището е заплетен. Повечето специалисти отхвърлят възможността то да е риба или безгръбначно животно. Може да бъде както земноводно или влечуго, подобно на плезиозаврите, така и бозайник, по всяка вероятност – свързан с дълговратия морски змей, който, изглежда, е перконого. Споровете няма да затихнат, макар лично аз да смятам, че много по-важно е провеждането на задълбочени изследвания с нарастващата подкрепа на учените. Защото ако се докаже, че чудовището от Лох Нес може да живее затворено в едно езеро посред гъсто населена страна, тогава съществуването на подобни животни в огромните морски пространства ще изглежда много по-правдоподобно.

КРАЙ

© 1978 Грегън Макюън
© 1982 Александър Бояджиев, превод от английски

Graham McEwan
Sea Secrets, Sailors and Sceptics, 1978

Източник: <http://bezmonitor.com>

Сканиране и разпознаване: Коста Борисов
Книгата е сканирана, коригирана и прочее обработена от моя приятел Коста Борисов,
работник от цех „Филтри“ на производствено предприятие „Успех“
(<http://uspeh.dir.bg>).

Качена в Мрежата през февруари 2003

Коце спести пари от твърде скромната си заплата, купи си скенер и сканира за
удоволствие, за да бъде полезен на всички, които четат файлови книги.

P.S. Обаче по едно време Коце си изгори без да иска скенера... Нищо, ще си купи
друг.

Виктор от <http://bezmonitor.com>

Публикация:

Грегън Макюън

МОРСКИ ЗМЕЙОВЕ, МОЛЯЦИ И СКЕПТИЦИ

Преводач Александър Бояджиев

Рецензенти Петър Шахов, Светла Стоянова

Редактор Георги Димитров

Художник Димитър Трайчев

Художествен редактор Иван Кенаров

Технически редактор Добринка Маринкова

Коректор Паунка Камбурова

Шотландска, първо издание

Книгоиздателство „Георги Бакалов“ – Варна

ДП „Балкан“ – София

Graham McEwan
Sea Secrets, Sailors and Sceptics

Routledge & Kegan Paul

London, Henley and Boston, 1978

(c) Graham I McEwan, 1978

(c) Александър Бояджиев, преводач, 1982
c/o Jusautor, Sofia

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2421>]